

H. 110 fr. början.

ARCHIVES DES TRADITIONS POPULAIRES SUÉDOISES

1910 (LIVR. 110)

UN VOL. (B 1-5) COMPLET; À RELIER.

SVENSKA
LANDSMÅL

OCH

SVENSKT FOLKLIV

TIDSKRIFT UTGIVEN PÅ UPPDRAG AV

LANDSMÅLSFÖRENINGARNA I UPPSALA, HELSINGFORS OCH LUND

GENOM

J. A. LUNDELL

1910

H. 3

INNEHÅLL:

De uppländska spelmanstävlingarna 1909, av S. LARSSON.

Titelblad till B. 1-5.

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

Boklädspris för årgången kr. 5,25.

NYCKELPOSTEN 3/89
Medlemsblad för Föreningen Nyckelharpan
Utkommer med 3 nr per år

Redaktion:

Sven Nordin

Laduvägen 16, 142 33 Trängsund tel. hem 08-7712477 arb 08-7074672

FÖRENINGEN NYCKELHARPANS STYRELSE:

Christer Kvarne, ordförande

Götgatan 107A, 116 62 Stockholm 08-412512

Bertil Wettersten, kassör

Dubbelvägen 12, 137 57 Västerhaninge 0750-31265

Övriga ordinarie styrelsemedlemmar:

Ingemar Aronsson och Sten Lundin.

suppl. Lena Höög och Gun Enström.

Omslaget föreställer

E G Englund

Per Persson Menlös

August Bohlin

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

sid 3	Ny redaktion
sid 5	Nyckelharpa i Afrika
sid 7	Insändare
sid 9	Om Lövstautställningen
sid 10	Berras Byggtips
sid 11	Gåsvikarn
sid 12	Gåsviksstämman
sid 13	Om strängars svängningar
sid 14	Ren/tempererad stämning
sid 15	Bildsida
sid 16	Bildsida
sid 17	Tidigare nummer av Nyckelposten
sid 18	Spelmansporträtt
sid 18	Ett gudomligt uppdrag
sid 23	Insändare
sid 25	Nyckelharpbedömningen i Österby 1989
sid 27	Byggtips
sid 30	Frågespalt
sid 34	Korsord
sid 37	Svenska Landsmål

RÄTTELSE

Förra numret tillkom under stor press (obs vits), det visar bl.a. antal tryckfel. Särskilt drabbad blev Styrbjörns artikel "Några tankar kring låtarna". (5 fel). Sådana tryckfel som inte kan missförstås blir det inte rättelse på. Sid. 12 4:e stycket "Här öppnade sig ett fält av..." skall vara "fält av", sid. 13 4:e stycket, en silkessträng är inte "memtvinnad" den är "hemtvinnad", sid. 14 3:e stycket ordet "on" utgår. Även Curt Jinders "Tankar kring byggandet" blev lite drabbad, sid. 7 2:a stycket "...de olika träslagen" skall vara "de olika träslagen", 5:e stycket "...att väja egenton" skall vara "...att välja egenton". Sist men inte minst sid. 2 längst ned "Foto Gerd Johansson", alla vet ju att Gerd heter JONASSON. Omslagsbilden något suddig, berodde inte på fotografen.

Ovanstående, om rättelser, påminner mig om historien när uppläsaren i radio talade om att "bysten var gjord av mormor". Nästa dag kom rättelse "bysten skulle naturligtvis vara gjord av farmor". (Det skulle vara "marmor" [blev det rätt nu?]). red.

NY REDAKTION

Den nya redaktionen ber härmed att få tacka de avgående redaktionsmedlemmarna Gunnar Fredelius och Jan Fahleman. Redaktionen tackar Gunnar och Jan för de gångna åren och för deras arbete med Nyckelposten. Redaktionsarbetet innebär en hel del intrång på den privata tiden och man förstår att förhållanden hemma t ex tillökning i familjen gör att man får annat att göra. Grattis Janne, så här i efterskott.

Nu skall jag försöka föra tidningen vidare. Tidningens innehåll återspeglar ju litet av de personer som gör den. Tidningens utformning kommer kanske att ändras något men fortsättningsvis består den ändå av insänt material till största delen. Så det blir Du käre läsare som bestämmer utseendet.

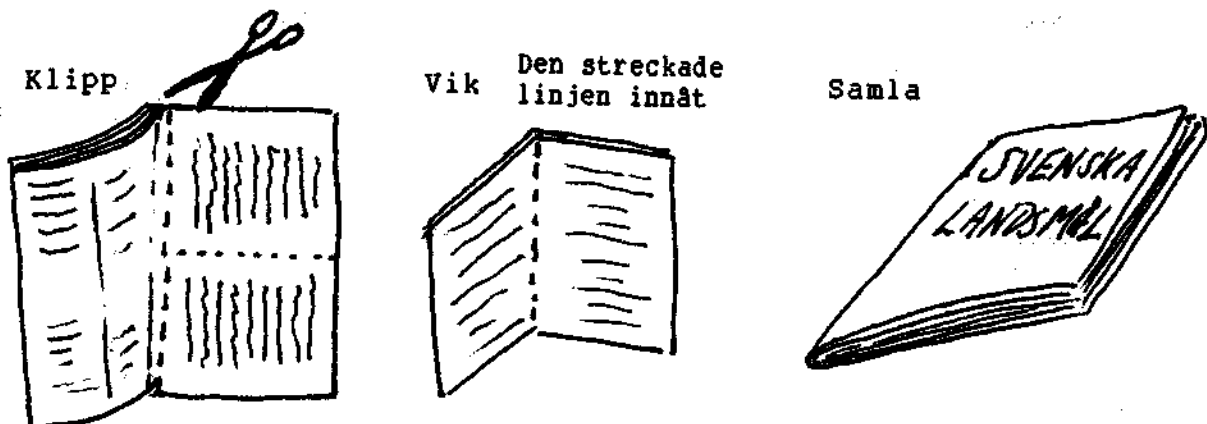
Den nya redaktionen blir alltså undertecknad tillsammans med alla medarbetare c:a 150 medlemmar i föreningen. Vilken svindlande tanke att få in så många bidrag!

Skriv gärna om vad som händer hemma i Dina trakter eller om Du har varit med om något minnesvärt spelframträdande. Det är inte bara teknik och historik om nyckelharpan som är tidningsstoff.

Om Du skickar in fotografier (som jag naturligtvis returnerar) bör det vara svart/vita eller färgnegativ som man kan göra svart/vitt av. Det går bra att skriva med vanlig penna eller skrivmaskin men även ordbehandlingsdisketter är välkomna - då med sk ASCII-textfiler i t ex DOS-, det här sista blev visst lite datorspråk (ring om Du vill veta mer). Om Du skriver ut text på din ordbehandlare så se till att texten har ordentlig svärta.

KOM IHÅG: INGET BIDRAG ÄR FÖR LITET!

I några nummer framöver kommer den unika skriften "Svenska Landsmål" att bli tillgänglig för oss medlemmar. Det sker genom att några sidor ur den kommer att tryckas här i Nyckelposten och genom att klippa ur, vika och samla kommer Du att få en komplett "Svenska Landsmål". Den handlar om spelmanstävlan i Uppsala 1910. Det är en intressant läsning om hur det var förr och ger Dig möjlighet att få veta lite om en viss spelman, bra att ha t ex vid scenspel när man vill berätta lite om låten man spelar. Denna skrift är nästan omöjlig att köpa, endast på antikvariat, där den är mycket sällsynt. Men tack vare att jag fick den som present (tack Lena) har jag här möjlighet att ge den till alla medlemmar. Figuren visar hur "klipp, vik, samla" går till.

I detta nummer finns förutom ovannämnda material: Påvereportage, sommarens stämmor, den återkommande (hoppas vi) "Berras Byggtips", korsord, insändare, m m. Artikeln om scenteknik vilar till nästa nummer p g a platsbrist.

Redaktionen önskar hjälp med följande: Tycker Du om att rita "gubbar" så hör av dig. Det kan vara till korsordet m m. Redaktionen behöver hjälp med att samla in och redigera fonogramlistan och litteraturlistan.

Det har kommit brev som tar upp ämnet att det inte publiceras något om vad som händer ute i landet om nyckelharpa. Detta beror på att vi inte har fått in några bidrag i den vägen.

Med detta nummer sänds även en affisch om Föreningen Nyckelharpan. Det är meningen att Du skall använda den för att värva medlemmar. Föreningen har haft en svag nedgång av medlemsantalet, det är därför viktigt att vi sprider information om föreningen. Om Du t ex är på besök på annan ort, kan Du "spika upp" affischen på något lämpligt ställe (bibliotek e d, men hör efter först). Detta gör att vi kanske kan få spridning på föreningen geografiskt.

Sven

Manusstopp för nästa nummer av
Nyckelposten är 10:e feb 1990.

Kom i håg att Du har rätten att vara anonym när Du skriver i Nyckelposten. Uppge i så fall signatur. Men skriv naturligtvis namn och adress till red så att jag kan förmedla ev brev.

Tiden är oftast knapp när Nyckelposten skall gå i tryck. Det är därför svårt att hinna med att skicka artiklar i retur för korrekturläsning innan tryck sker. I stället får rättelser införas i det kommande numret.

Betrakta dessa tal för en stund.

1. $3+5=8$
2. $7-2=5$
3. $4+4=8$
4. $7+1=8$
5. $3+4=6$
6. $2+7=9$
7. $1+3=4$

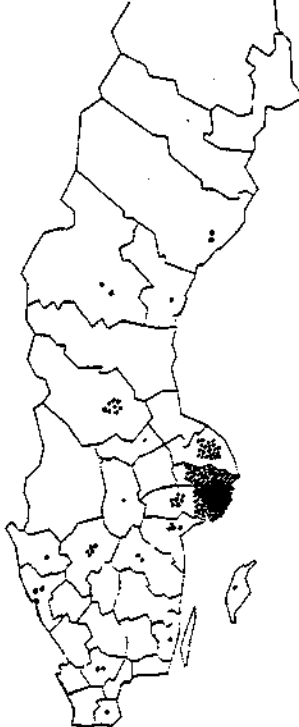
Vad ser Du? 90% av alla människor ser att tal 5 är fel. Några få ser att 6:ste tal är rätt! Tänk positivt när Du läser Nyckelposten.

Det har kommit önskemål om att publicera ett kalendrarium över stämmor o d. Detta blir ganska svårt av två skäl: 1. Det inkommer inga bidrag om stämmor 2. Nyckelposten utkommer ju bara 3 ggr per år så det blir inte särskilt aktuella saker som kommer med i bladet.

(men lite saxat finns på sid 33)

Varje markering är en(1) medlem, placerad i sitt postnummerområde ej på sin rätta ort.

Så här ser medlemsfördelningen ut i Sverige. Tvivlar någon på att föreningen Nyckelharpan är en Stor-Stockholms förening! Det måste vi ändra på. Försök att värva medlemmar när Du är någonstans ute i landet. Använd affischen som Du fått med detta nummer.

NYCKELHARPA I AFRIKA

av lena höög

SPELA NYCKELHARPA I AFRIKA

går det ?

Javisst, det är t o m att rekommendera. Åtminstone tycker vi fyra som tillbringade augusti månad i Zimbabwe (f d Rhodesia) det. Landet är ungefär lika stort som Sverige, har 8 miljoner invånare varav 100.000 vita. Södra korset lyser på himlen, månen ligger ner och solen beter sig så mystiskt att man inte kan lista ut väderstrecken med hjälp av den. Alla människor ler och skrattar och är lagom nyfikna, och nästan alla talar engelska (landet blev självständigt 1980 efter 90 års engelskt styre).

Vad vi ägnade oss åt ? Jo, kulturutbyte. Detta kan mycket förenklat gå till så här: man har kontakt med en musiker (vi kände och hade tagit hand om Euphat Mujuru som spelar mbira), och får sedan en officiell inbjudan av honom. Världlandet måste stå för vissa kostnader i samband med framträdanden etc, hur fattigt det än är.

Efter en oändlig pappersexercis bar det iväg, 3 harpor och 1 fiol, programblad, informationstext om svensk folkmusik och instrument etc på engelska, småpresenter, film, malaria-tabletter, div vaccinationer, batterier och batteriladdare, lånad video, skördedräkter och lite annat smått och gott.

Hur en konsert gick till - ja det undrar vi också. Antingen kom man till en fullständigt tom lokal, utan mikrofon, toalett, ombytesrum etc. Men på något sätt blev denna lokal sedan proppfull efter ca en timme. Eller också var den proppfull redan en timme innan vi anlände, och ljudnivån (jublet red anm) var enorm när 1500 zimbabwier fick syn på oss stackare.

Hur överröstar man detta ? Det gör man inte. Mot slutet av turnen hade dansinslagen blivit bra många fler än planerat. Störst succé väckte sörmlänsk slängpolska (där man dansar runt på fläck mycket fort)

samt en nykomponerad variant av oxdansen (här ett grälände gift par). Att kvinnan slog tillbaka - vilket jubel från alla kvinnostrupar!).

Harpan väckte lika stor nyfikenhet som fiolen, som ytterst få tycktes ha sett. Låtarna ansåg de vara enkla vi spelar ju bara 2 eller 3-takt, medan de i sin musik och dans blandar detta samtidigt! "Svenskens polkett" lärde sig marimbaspelarna på några minuter, och schottis vållade inte några som helst problem, dock blev de helt snurriga i bollen, eftersom deras danser utfördes av antingen män eller kvinnor, på ett långt led eller i en stor ring utan att man håller i varandra. När vi - helt förgäves - försökte härma deras ytterst komplicerade danssteg steg jublet mot orkan till. Att se en vit åbäka sig på det sättet - otroligt!

Helt fantastiska var de långdanser vi ledde med de dans-, musik- och sånggrupper vi fick kontakt med. Kan ni se framför er ett afrikanskt dammigt bytorg, med Hasse spelande mitt i ringen, mig först i ledet, Björn i mitten och Ingrid sist. Och mellan oss zimbabwianer klädda i olika folklorekostymer - lurviga skinn, fjädrar, spjut, långa tygskynken, turbaner eller något annat. Och runt om oss dansade en järnhård ring av åskådare som fick sitt livs upplevelse.

Efter dylika traumatiska händelser var det inte så dumt att få koppla av med besök på en krokodilfarm, rida ut och titta på giraffer, åka safari, kolla in Victoriafallen (Livingstone var där 1855), paddla bland hippos på Zambezifloden och litet annat smått och gott. Men se det är en annan historia !!

lena höög för Hans Gille, Ingrid och Björn Eckerman samt sig själv.

TACK

alla ni som skrivit på de listor som cirkulerat runt om i Sverige och där vi kräver att Sveriges Radio/TV inför Folkmusik- och dansåret 1990 skall låta oss få lyssna på och se alla de gamla fina inspelningar som finns i arkiven.

Idén till namninsamlingen uppstod i somras på Ekebyholmskursen. Vi totade ihop en blankett, som sedan spreds med hjälp av alla kursdeltagare. Och under sensommaren och hösten började det droppa in det ena kuvertet efter det andra till mig, med ifyllda namnlistor. Många storspelmän, ännu fler okända förstås, många vänner, många vars namn jag inte kan läsa - men vad gör det?

Är det inte märkligt att människor i San Diego, Köpenhamn, Nöbböle, Boda, Knaggtorp, Trekanten, Milano, Singö Timmernabben, Lidingö, Australien, Skärholmen etc alla har en och samma önskan?

Tack också alla ni som lagt ner ett ofantligt arbete på att samla in namnen. Ibland har jag fått från hela spelmannslag, t ex Falu spelmannslag och Lindesbergs nyckelharpklubb. Ann har samlat in från Härledsstämman, så nu vet jag vilka som var där. Och Janne mängder från Uttringestämman. Och Lars L har tagit alla bekanta i Järfälla och på Gotland (Katthamrastämman?). Och några flitiga har funnits i Västerås, Uddevalla, Örebro.

Flest listor har de åstadkommit som jobbat på nyckelharpställningen i Lövestabruk. Tack Lotta, Annika, Cajsa, Sven och alla ni andra för det. Hur många listor jag fått in? 167 st! Alla är inte helt fulltecknade, men bortåt 3000 namnteckningar är det.

Jag vill gärna berätta att jag med anledning av mitt upprop fått ett brev från Krister Malm, som sitter i organisationskommittén för folkmusikåret. Han berättar att man haft en rad positiva kontakter med Sveriges Radio och att en hel del re-

dan är planerat, både centralt och lokalt. Bl a blir det direktsändningar av folkmusikevangelier. Måtte man nu bara inse att det inte får bli en engångsföretelse 1990 - vi vill ju ha ett stort utbud även efter 1990, inte sant?

lena höög

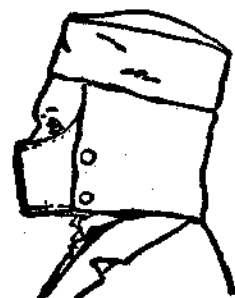
Kassören Bertil Wettersten meddelar att det är önskvärt att Ni skriver telefonnummer på postgirotalongen när Ni betalar årsavgiften. Ange om Ni inte vill ha numret i medlemsförteckningen. (mao om endast Bertil skall känna till numret, detta av administrativa skäl). **Aven adressändringar skickas till Bertil.**

red

Glöm inte att klä
Er varmt i vinter.

Detta är saxat ur
Åhlen & Holms jubileums katalog.
1909.

5642 neddragen.

Gossmössa No 5642, s. k. snöbollsmössa, af svart kommskild. Kan dragas ner rundt hufvudet ända till halsen, så att endast ögonen äro fria. En utmärkt pojkmössa, varm och praktisk. Finnes i storlek 53 och 55. Pris 1.90 pr st.

Det känns konstigt
att önska God Jul
och Gott Nytt År
så här tidigt men
det kommer ingen
Nyckelpost mer i
år. Så alltså God
Jul och Gott Nytt
År till alla läsare
önskar red.

5626

ANNONS: Kromatiska nyckelharpor i gran säljes. 6000:- Tel. 023-23564 Olle Plahn

De senaste åren har det talats en hel del om att under industrisemestern är Sverige stängt och det är svårt att få saker och ting utförda. Att det också överhuvudtaget är svårt att nå folk under denna tid är följaktligen inte så förvånande. I mitten av juli fick jag "nys" om att ett estniskt folkdanslag skulle besöka Sverige och Stockholm och att man från deras sida var intresserade av att träffa ett svenskt folkdanslag.

Eftersom jag inte bara är ordförande i Föreningen Nyckelharpan utan också är (en passiv) medlem i Bromma Folkdansgille, tänkte jag, att här kunde man kanske slå ett par flugor i en smäll och dels få en uppvisning för Bromma Folkdansgille och dels ett framträdande av medlemmar ur Föreningen Nyckelharpan. Det hela blev dock inte så enkelt som jag trott. När det hela klarnat om datum och tid, visade det sig, att Bromma knappast kunde ställa upp. Men kanske något annat lag? Men att mitt i semestertiden få tag på några ledare visade sig hart när omöjligt. Efter rundringning till en rad olika lags ledare, varav de flesta uppenbarligen var bortresta, då ingen svarade, lyckades jag så få tag i ett lag från Ösmo! Sedan gällde det, att få tag på några harpospelare. Det var inte heller så lätt, även om det var något lättare. Med Sven Nordin som "ankare" lyckades en trio som också bestod av kassören Bertil Wettersten och undertecknad komma fram till att vi kunde ställa upp lördagen den 12 augusti för spelning på Mosebacketerrassen.

Så kom då denna lördag. På natten innan hade det första regnet på länge fallit, och det var fuktigt och såg hotande ut, men det var ganska varmt. Vi skulle träffa esterna och laget från Ösmo klockan 14, men träffades själva redan klockan 13 för att diskutera låtvalet. Vi beslöt, att spela en gånglåt, en vals, en polska, en schottis och en polkett. Nu gällde det bara att bestämma vilka. Helst skulle ju alla tre vara säkra på dem.

Medan vi höll på och tränade dök Tord Johansson med spelkamrater upp. De skulle spela för danslaget från Ösmo. Nåväl, vi beslöt att Äppelbo gånglåt spelad i stämmor lät bra, likaså Tobogubben, Masbovalsen, Kolar-Kristins polkett och Schottis från Hillebola.

Så strömmade estländarna till. Deras dräkter var väl inte så väldigt olika våra. De dansade genomgående danser med fart och fläkt i, även om de hade vissa likheter med varandra. Det svenska laget dansade danser som i jämförelse med de estniska var mer lugna; jag kom att tänka på det typiskt svenska "lagom" om man tänker på farten, men man slutade grant med en dans där damerna "flög".

Så var det vår tur att spela. Just då försvann ljudet i mikrofonen och det började droppa uppifrån. Trots det tyckte jag att det gick bra om man tänker på att vi visserligen valde tre enkla låtar men ändå bara hade tränat dessa "på tre man hand" strax innan då vi spelade dem en gång. Hela tillställningen varade en dryg timme, varpå vi blev bjudna på stora mackor och öl, vilket dock Sven missade, för han hade bråttom till nästa spelning.

Vi inbjöds också till supé på Farsta gård på kvällen. Tyvärr kunde laget från Ösmo och deras spelmän inte delta och när supén började var bara undertecknad av de uppträdande svenskarna där. Och bara jag kom i dräkt! Discodunk hördes i bakgrunden. Man kände sig till en början litet vilsekommen. Men när åttandet tog vid stängdes den discospelande bandspelaren av, och minst var 5:e minut var det dags att sjunga någon sång. Man har ju hört att esterna är ett sjungande folk, men ärligt talat tyckte jag nog att svenskarna hade bättre röster. Kanske var esterna mer blyga? I drygt tre timmar satt vi där och åt och sjöng och det var faktiskt väldigt kul. Tyvärr talade väl de flesta av esterna (några var faktiskt ryskspråkiga, men bodde i Estland) inte så bra engelska eller tyska. Men just därför var det ju lämpligt med så mycket sång. Musik är ju något alla folk kan ta till sig! Det blev således en lyckad kväll.

Christer Kvarne.

Mycket vackert lockvirke säljes

Ett mindre parti specialsågad alpgran för harplock, tjockare än de gitarrämnen som vanligtvis används. Mycket jämna, endast milimeterbredda årsringar över hela bredden (210 mm). Lagrat i 10 år.
250 kr per lock. 10 lock för 2000 kr.

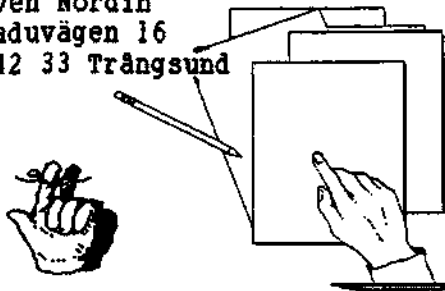
Christer Rosengren Tel 0582-12270

Ett förslag från Bertil Wettersten:
Skicka in foto (svart/vitt) på Dig och/eller din grupp så vi lär känna varandra till utseendet.
Bra idé tycker red.

Glöm inte att skriva till Nyckelposten

Redaktionsadress:

Sven Nordin
Laduvägen 16
142 33 Trängsund

Föreningen Nyckelharpans allspelslåtar med nummer som hänvisar till Alpsjöes kurshäfte.

- 1:1 Polkett från Lövestabruk
- 1:2 Polska efter Båtsman Däck
- 1:6 Polkett från Lövestabruk
- 1:7 Polska från Västerbotten
- 1:15 Vendelspolskan
- 2:16 Boda Mattes polska
- 2:17 Masbovalsen
- 2:19 Schottis efter Salmakar Kalle
- 2:29 Björklingemarschen
- 3:31 Tobogubben

— Ni ursäktar väl att jag dansar tango istället för foxtröt?
— Spelar ingen roll, själv dansar jag vals.

TONER FRÅN BJÖRKLINGE

Från John Olsson, Sandbrovägen 7
740 30 Björklinge, Tel 018-370672
kan beställas:

Boken om Gås-Anders (120 sidor
rikt illustrerad) 90:-

Låtar från Björklinge-
trakten (74 låtar). 35:-

Gamla och nya låtar från
Björklingetrakten (100 låtar). 45:-

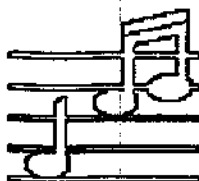
Per spelman han spela, fiol-
skola för spelmän häfte 1
(27 låtar). 50:-

Kassettband till d:o (90 min) 50:-

A felan hon lät, fiolskola för
spelmän häfte 2 (28 låtar) 50:-

Kassettband till d:o (115 min) 65:-

24 Gås-Anderslåtar, kassett-
band 50:-

Sätt i gång och komponera

Varför inte prova en helt egen Något att verkligen rekommendera ...

SPELKURS I BRUKSMILJÖ

Behöver Du och Dina spelkompisar hjälp, antingen som enskilda spelmän eller som grupp?

Då kan jag erbjuda följande: 1-dags eller weekendkurs som läggs upp helt efter önskemål (teknik, rytm, låtar, sekundering, spel till dans eller hur man får det att svänga om hela gruppen).

Förläggning i charmig, halvmodern lägenhet med 6-8 bäddar (lite trångt, Ni bör känna varandra väl eftersom flera personer måste sova i samma rum). Det är vandrarhemsstandard, vilket innebär att Ni bara tar med lakan och mat (sängkläder, porslin etc finns) och Ni själva sköter hushåll och städning. Till handelsbod är det ca 1km. Själv bor jag i lägenheten bredvid. Så vill vi spela hela natten är det inget problem!

Man kan t ex mjukstarta en fredags- eller lördagskväll, och så ha kurs dagen därpå, med samkväm på kvällen.

Om Ni vill göra studiebesök hos andra spelmän i trakten, går det säkert att ordna.

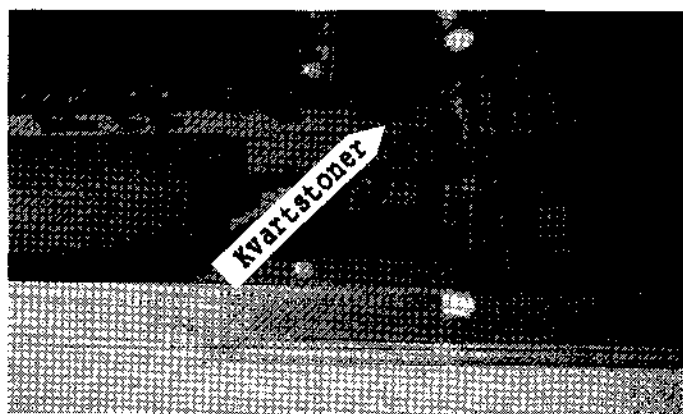
Kostnaden - ja, den kan vi säkert komma överens om. Ring upp mig, så får vi diskutera igenom alla möjligheter.

VÄLKOMNA

Hans Gille
Kölingatan 3
740 63 ÖSTERBYBRUK
tel 0295-20835, säkrast 9-12 fm.

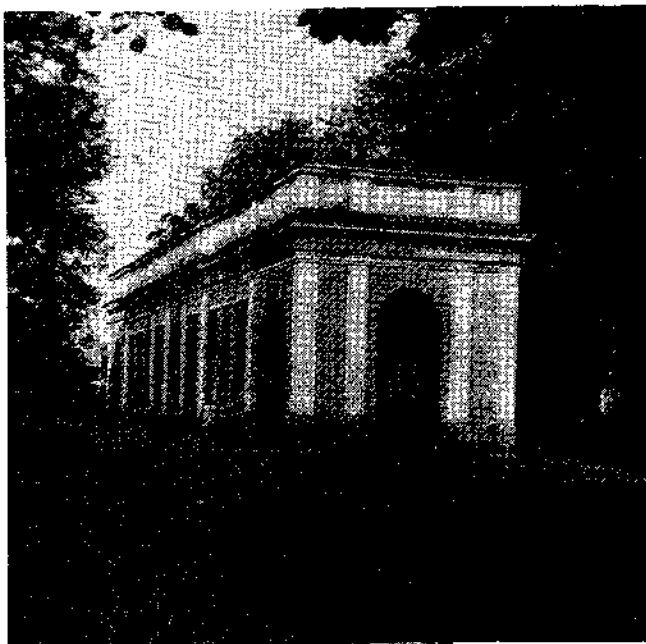
Hans Gille

... är Nyckelharpsutställningen i Lövestabruk. Undertecknad hade förmanen att få vara "spelande museivakt" där i somras. Det är Gunnar Ahlbäcks, som vanligt storstilade verk, denna gång tillsammans med Eric Sahlströms minnesfond Stiftelsen Leufsta och Tierps kommun. Här finns nyckelharpshistoria i både nutid och "forntid". Utan att avslöja för mycket kan nämnas sådana rariteter som t ex en harpa med kvartstoner, den första kromatiska nyckelharpan, Moraharpan, plus mycket annat. Det finns harpor som aldrig skådats förut. Med det menar jag att det unika med utställningen är att även harpor från privata samlingar finns där. Det ordnas med minikonsserter på dagarna och stor konsert på torsdagskvällarna. Inte att förglömma är Lövesta herrgård med omnejd, väl värt att se bara det! Åker man dessutom småvägarna runt om i trakten, och besöker t ex Österlövsta kyrka, får man sitt lystmäte vad beträffar skönhet tillgodosedd. Lövestabruk med omnejd, och utställningen ÄR NÅGOT SOM MÅSTE SES. Varför inte till nästa sommar, en lördag eller söndag, göra en utflykt dit! Bestäm med några harpkamrater (se t ex medlemslistan) för samåkning i bil. Det blir en oförglömlig resa. PS. tag med harpan så spelar vi en låt.

Silverbasharpa med kvartstoner, (privat ägo).

forts

Orangeriet därutställningen finns

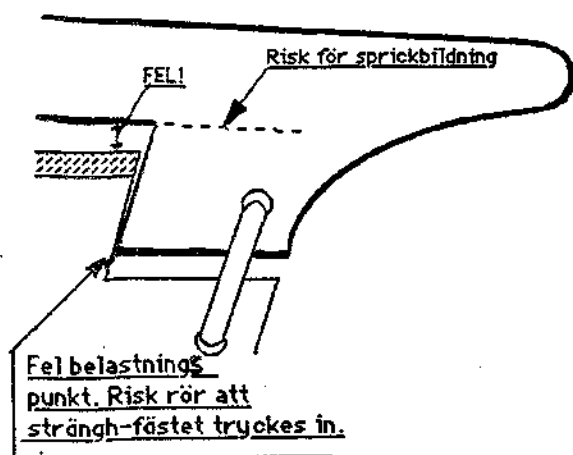
Sven Nordin

En som vi hoppas återkommande spalt är "Berras byggtips". Här presenteras små med viktiga detaljer i harpbygge. red

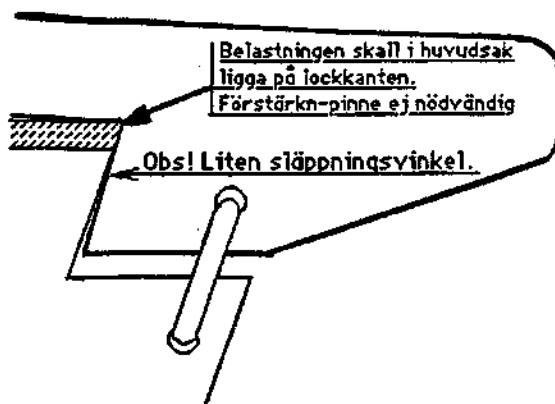

BERRAS BYGGTIPS

FEL

RÄTT

De av oss som till nyckelharpstämman i Österbybruk har lämnat sin NH för bedömning vet att det på lördagskvällen anordnas ett byggmöte där de inlämnade NNS fel och brister diskuteras. Jag vänder mig närmast till Er som inte har haft möjligheten att bevista denna tillställning. En så gott som ständigt återkommande punkt handlar om anpassningen av stränghållaren mot resonanslådans nedre del. Bilderna ovan får tala för sig själva. Lycka till.

Bertil Persson

Denna minneskrönika lästes upp på scenen på Gåsвикarstämman. Eftersom många av oss spelar polskan "Gåsвикarn" kunde det kanske vara kul och läsa denna krönika.

MINNESKRÖNIKA TILL 100-ÅRSMINNET AV "GÅSVIKARN" ANDERS ANDERSSON (1816-1887).

av Birger Björnstedt

Det rustades till bröllop i byn. Kistabonden Anders Matsons dotter Kristin skulle bli bortgift med Karl Ers Gustav från Toftinge. Året var 1853 och det var den sista helgen i maj då den värsta hetsen med vår bruket hade klarats av.

Någon påstod att det

målet, men det fa

Kvällen före hade

från löv och damm

späda ungbjörkar.

bestyrt med mat

set var fejat till

detalj i bröllops

att ordna musiken.

till " Gåsвикarn "

trollkarlen Anders

"Dé vá han som skulle

vá någe. Han spela på

Dé vá inte nån annan som

På förmiddagen, bröllopsdagen, sändes två av gårdens pojkar

med hästskjuts till Gåsвик för att taga ut spelmannen. Han bod-

de på sin gård vid väständen av sjön. När ekipaget närmade

sig bröllopsgården hördes det på långt håll hur han blåste i

klanéten. Tonerna drillade ut i hagarna, där de blandades med

fågelsången och koskällornas pinglande. Till kyrkan bar det av

med hela bröllopföljet och spelmansekipaget i täten. Sista

biten uppför kyrkbacken gick man till fots med spelmannen blå-

sande brudmarschen framför. I vapenhuset stannade han på vänst-

ra sidan och lät brudparet passera in i kyrkan. Där var

spelmannen inte välkommen med sin musik. Folktron var stark

och det var allmänt känt, att Gåsвикarn lärt sig sin spelmans-

konst, och även annat, utav näcken. Det sades att han tre tors-

dagsnätter vid fullmåne hade suttit vid fallet nere vid Gås-

vikarns kvarn, och att han den tredje natten genom ett

speciellt kontrakt fått lära sig spelmansyrkets hemligheter.

När brudparet väl var sammanvigt och kommo ut på kyrktrappan

framburos gåvor, allt under det att spelmannen spelade sin

speciella skänklåt. Vinden från havet var ännu kall och bruden

frös en smula under hemfärden till gården. Spelmannen Gåsвикarn

hann knappt in i huset förrän han åter fick träda i tjänst.

var bråttom med gifter-

nns inga bevis - ännu.

logen sopats ren

och lövats med

Kvinnfolket hade

och dryck och hu-

fest. En viktig

arrangemanget var

Budet hade gått

storspelmannen och

Andersson i Gåsвик.

vá mé om dé skulle

alla bröllop här omkring.

kunde som han inte."

Nu skulle brännvinslåten spelas, då brännvin och vetebröd bjöds ut åt de anländande gästerna. Han hade nu bytt ut klanéten mot fiolen, som bättre var lämpad för innebruk.

Snart bjöds till bords. Det stora hästskobordet fylldes med skinkor, bringor, kål, fisk, och tårtor. När steken bars in spelades en steklåt. Och detta var bara början på festen, som skulle vara i dagarna tre.

När dansen skulle börja flyttade hela sällskapet ut på logen. Spelmannen fick taga plats på kuskbocken till en vagn, som lämnats kvar därinne. Hans vita skägg lyste i halvdunklet och ögonen plirade godmodigt då brudparet, under allmänt glam och jubel, först dansade ut på golvet i brudpolskan. Så dansade man "skojarn" med omväxlande marschtakt och vals. Det blev ständiga parbyten och spelmannen lyckades ibland para ihop helt omaka par genom att byta taktart mitt under reprisen. Därefter blev det polska på fläck och "Lybäckare".

Under dansens gång trakterades spelmannen med brännvin av den sort, som tillverkades på gården. Dansen varade till det var dags att sköta morgonmjölkningen. Men aldrig under natten hördes spelmannen ta om samma låt två gånger. Det väckte naturligtvis förundran, att så många låtar kunde flöda ur fiolen utan upprepning. Det fanns nog andra krafter med i spelet. Andra natten fortsatte dansen till framåt tre och den tredje till midnatt. Spelmannen kunde morgonen därpå utkvittera sitt arvode om 30 riksdaler och en silkesväst och kördes med hästskjuts hem till Gåsvik. Så hade spelmannen Gåsvikarn ännu en gång tjänstgjort för att sprida livsglädje med sin musik.

Ja, så kunde det ha gått till. Om Gåsvikarn varit just på den här gården vet vi inte i dag. Otroligt är det inte.

Så som han spred glädje med sin musik vill vi också göra. Idag kallas den här musiken för folkmusik. Då var det helt enkelt den musik som brukades till dans och fest. Även om funktionen delvis har förändrats i dag, har musiken kvar sin förmåga att föra människor samman. Därför är det viktigt att vi tar den till vara. Därför är det också viktigt att vi håller minnet av de gamla spelmännen som Gåsvikarn levande.

Gåsviksstämman den 9 juli 1989

Gåsviksstämman - en liten stämman som varje år i juli månad hålls i fager Roslagsnatur på bygdegården - ett hembygdsmuseum i Vaddökanals närhet.

Roslagsvädret denna dags morgon kunde ha varit bättre, 10 mm nederbörd i form av åskregn - men fram på förmiddagen klarnade vädret upp något men litet kylslaget. Klockan 13.00 var det dags för deltagande spelmän att ställa upp (en hel del i "knätofs") i backen utanför ladan för att sedan under tonerna från Äppelbo gånglåt marschera ned till den gamla gården för att i allspelet där, framföra en del låtar av bl.a. "Gåsvikarn". Innan allspelet inleddes, blåstes stämman in i bästa fäbodstil med delst näverlur. Efter allspelet utfördes en del uppspelningar inför publik - men buskspelet tog snart fart och runt omkring i backarna och uthusen samlades små

och stora grupper med sina instrument, övervägande nyckelharpor och fioler. Tyvärr var deltagandet från vår förening ganska klent - Bertil Persson, vår skäggige vän Sven Nordin, under tecknad samt några till av "de våra" som tryckte i buskarna - kunde ha varit många flera. Sven Nordin passade på att sälja en del kassetter med inspelningar från Östnora Folkton - kallad "LITE LÅTAR", där Sven svarat för bl.a. ljud och kommentarer - en utmärkt inspelning med trevliga låtar (förmodar att Sven ger medlemmarna chansen att få köpa kassetten). Vid 17-tiden började molnen åter att tona upp sig varför man lite till mans började plocka ihop instrument, filter och matkorgar. En fin stämman var tillända, men man får hoppas och önska att nästa år i juli, fler besöker den - det är den värd!

Gunnar Wählin

foto se bildsidan

Från Hans Thellberg har följande bidrag till intonerings-debatten inkommit. Tack Hans för Ditt bidrag.

Några enkla grundregler beträffande strängarnas svängningar.

Reglernas riktighet bevisades fullt matematiskt år 1716 av engelsmannen Brook Taylor (1685 - 1731).

1. En strängs svängningstal är omvänt proportionellt mot längden.
 Detta innebär att hos två strängar av annars lika beskaffenhet och med lika spänning, men varav den ena är dubbelt så lång som den andra, är den kortare strängens svängningstal dubbelt så stort som den längres. Den ger alltså oktaven på den långa strängens ton. Om den korta strängen är $\frac{2}{3}$ av den långa, så är den korta strängens svängningstal $\frac{3}{2}$ gånger den långa strängens, och ger alltså kvinten.
2. Svängningstalen hos strängar av annars lika beskaffenhet förhålla sig som kvadratroten ur spänningen.

Vid en fyrfaldig spänning erhålles alltså ett tvåfaldigt svängningstal, d v s oktaven på den normalspända strängens ton.

Ur en niofaldig spänning erhålles ett trefaldigt svängningstal o s v .

3. Svängningstalen hos olika tjocka strängar av i övrigt lika beskaffenhet, förhålla sig direkt omvänt mot tjockleken.

Om alltså två strängar har samma längd och samma spänning, men den ena strängens diameter är dubbelt så stor som den andras, så blir den tunnare strängens svängningstal dubbelt så stort som den grövres. Den ger då oktaven på den grövre strängens ton. Om diametrarna förhålla sig till varandra som 2 till 3, så gör den smalare strängen 3 svängningar under det att den grövre gör 2 , och ger alltså kvinten.

4. Svängningstalen hos strängar av olika material förhålla sig omvänt som kvadratroten ur deras specifika vikt.

Vid jämförelse mellan en sträng av koppar (spec. vikt omkring 9) och en lika lång och lika hårt spänd tarmsträng av samma tjocklek (spec. vikt omkring 1), så förhålla sig svängningarna till varandra omvänt som kvadraten ur 9 till kvadratroten ur 1.

Då kvadraten ur 9 är 3, och kvadratroten ur 1 är 1, så gör alltså tarmsträngen 3 svängningar då kopparsträngen gör en enda.

Jämförelse mellan naturskalans rena stämningförhållande och tempererad stämning.

Under 1600-talet började tonsättare skriva musik med tonartsbyten som medförde problem med användandet av naturskalans och dess rena stämningförhållanden. För att göra det möjligt med dessa tonartsbyten blev det nödvändigt att dela in oktaven i tolv lika stora halvtoner. Omkring sekelskiftet 1700 började man tillämpa den s k "liksvävande temperaturen", som fortfarande allmänt används.

Först en återblick på den diatoniska durskalans rena stämningförhållanden:

C	D	E	F	G	A	H	C
1	9/8	5/4	4/3	3/2	5/3	15/8	2/1
eller i hela tal:							
24	27	30	32	36	40	45	48

Naturskalans indelas i intervall med enkla frekvensproportioner.

Mellan heltonerna har naturskalans två oliksvävande halvtoner. Ciss har t ex ett rent svängningsförhållande som är 25/24 medan dess är 27/25 o s v.

Detta elimineras vid tempererad stämning där dessa sammanförs till en gemensam halvton. Med två oliksvävande halvtoner mellan heltonerna skulle klaviaturen på klaverinstrument bli komplicerad att tillverka och även att traktera. Detta gäller även instrument med "band" eller "löv". I modern musik är det därför inte möjligt att bibehålla rena intervaller även om en del instrument skulle medge detta (fiol, viola, cello etc.)

Vid tempererad stämning är intervallet mellan två toner alltid en multipel av tolvte roten ur två. De kristallstyrda stämapparaterna har denna stämning.

Tabell	Jämförelsetal mellan	och	Ex:
Ton	Rent svängningsförhållande	Tempererat svängningsförhållande	Hertz
C	1 = 1.00000	1.00000	0 Cent 261.63
ciss	25/24 = 1.04167	1.0594631 = $\sqrt[12]{2}$	100 " 277.18
dess	27/25 = 1.08000		
D	9/8 = 1.12500	1.122462 = $\sqrt[6]{2}$	200 " 293.67
diss	75/64 = 1.171875	1.1892071 = $\sqrt[4]{2}$	300 " 311.13
ess	6/5 = 1.20000		
E	5/4 = 1.25000	1.259921 = $\sqrt[3]{2}$	400 " 329.63
fess	32/25 = 1.28000	Förekommer ej	
eiss	125/96 = 1.30208		
F	4/3 = 1.3333...	1.3348398 = $\sqrt[12]{2^5}$	500 " 349.23
fiss	25/18 = 1.3888...	1.4142135 = $\sqrt{2}$	600 " 370.00
gess	36/25 = 1.44000		
G	3/2 = 1.50000	1.4983071 = $\sqrt[12]{2^7}$	700 " 392.00
giss	25/16 = 1.56250	1.587401 = $\sqrt[3]{2^2}$	800 " 415.31
ass	8/5 = 1.60000		
A	5/3 = 1.6666...	1.6817928 = $\sqrt[4]{2^3}$	900 " 440.00
aiss	125/72 = 1.73611	1.7817974 = $\sqrt[6]{2^5}$	1000 " 466.17
b	9/5 = 1.80000		
H	15/8 = 1.875	1.8877486 = $\sqrt[12]{2^{11}}$	1100 " 493.88
cess	48/25 = 1.92000	Förekommer ej	
hiss	125/64 = 1.95313		
C	2/1 = 2.0000	2.0000 = $\sqrt[12]{2^{12}}$	1200 " 523.25

Om den kromatiska nyckelharpan enbart är avsedd att användas för spel i de vanligen använda "gamla" nyckelharpstonarterna F, C, G etc. är det till fördel för nyckelharpan klangfärg om vissa avvikelser göres från den tempererade stämningen. I orkestersammanhang bör den vara användbar för alla tonarter. Tips om eventuella avvikelser har tidigare varit införda i vår tidning.

Källor: Johan Sundberg: Musikens Ljudlära, Ingmar Bengtsson: Musikvetenskap, Musiklexikonet "Musikens Värld", J.A.Carls: Fiolbyggnadskonsten II m.m.

Farsta 89 10 23
Hans Theellberg

Forsättning nästa nummer.

Nyckelharp-
bedömningen i
Österbybruk
1989
från vänster
Gunnar Ahlbäck
Anton Jernberg
Sture Sahlström
Lars Bäckström
Hasse Gille

foto Esbjörn
Hogmark

Gåsvikstämman
1989

Hur hör
"vänster-
flygeln",
"höger-
flygeln" ?

Telepati?

foto
Sven
Nordin

Östnora Folkton
från vänster
Gunnel Asplund
Kjell Hagberg
Sven Nordin
Ann-Mari Nordin

foto Siv Gåling

Nej ! det här är inte
Bingsjöstämman, utan
det är publik som
lyssnar på påven och
Upplands spelmanslag.

foto Curt Jinder

"Njutaren" Styrbjörn
Bergelt och Sven Nordin
på Torekällberget 1989

foto Gerd Jonasson

Bertil Hellgren, Hagfors
med sin "huvudlösa" harpa.
Huvudbry fick naturligtvis
nyckelharpbedömningen i
Österby..... red träffade
Bertil i Kärnåsen och provade
harpan och den lät inte alls
dumt...

foto Sven Nordin

Hos Björne hittar Du det mesta , ritningar
byggsatser tillbehör etc. Ring så får Du
PRISLISTA

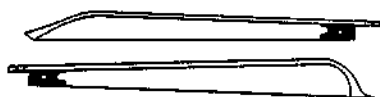

Stora Tollby gård Fole, 620 24 Dalhem Tel. 0498-361 52

Harpstråkar

m frosch av bok e.d.
m frosch av ebenholz

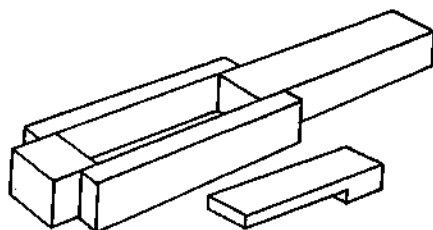
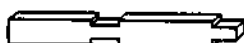
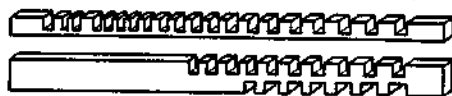
395:-
495:-

byggbeskrivning
Nyckelharpa, 4-radig
Lira, Blekinge
Lira, Hälsingland
Lira, Gotland
Lira, Värmland
Lira, Ukraina

95:-
90:-
100:-
70:-
100:-
80:-
80:-

Ring gärna angående speciella önskemål
0498/361 52

Varje gammalt nummer av
Nyckelposten kommer att
kosta 10:- + porto i
fortsättningen.

Tidigare nummer av Nyckelposten ...

... beställs genom Bertil Wettersten
telefon 0750-31265

Här är en förteckning över tidigare
artiklar i Nyckelposten. Separata ar-
tiklar kan beställas från redaktionen
Sven Nordin 08-7712477.

Nr1-87

Jan Lings nyckelharpsfilmer av Sven Nordin.
Äntligen strängar för nyckelharpa.
Litteratur och fonogramlista.
Några tips om intonering av Gösta Sandström.

Nr2-87

Moraharpan av Anders Stake.
Äldre nyckelharptyper av Anders Eklund.
Nyckelharpens utveckling av Esbjörn Hogmark.
Sven Eric Johanssons nyckelharpskoncert
av Mats Liljeholm.

Nr3-87

Tips om stämapparat av Sven Nordin.
Lilla Storvretapolskan av Lisa Lindgren.
Per Davidssons Polska eft. Hasse Gille.
Kommentarer kring nyckelharpsbedömningen
i Österbybruk av Esbjörn Hogmark.
Orättvis kritik av den 4-radiga
nyckelharpan? av Gunnar Fredelius.
Kopplade löv och knavrar av Gunnar Fredelius.
Strängar för nyckelharpa "Jerker Special".
Stallsymetri av Hans Thellberg.
Gör din egen stråke av Sture Möllerman.
Låtbyte per kassetter och noter.
Basharpa av Ingemar Aronsson.
Spelmanstävlan i Film av Esbjörn Hogmark.
Vilken stämning är bäst? av John Olsson.

Nr1-88

Är silverbasharpa avsedd att vara bordun-
instrument? av John Olsson.
Byggtips ang. lövtillverkning av Bertil Persson.
Litteratur och fonogramlista.
Nyckelharpmuseum och folkmusikinstitut i
Österby eller Lövsta? av Gunnar Ahlback.
Nyckelharpbyggare-fiolbyggare; vad kan vi lära
av varandra? av Esbjörn Hogmark.
Nyckelharpa i Schweiz av Ueli Leuthold.

Nr1-89

Jan Ling/Sven Nordins Videofilm.
Falu Folk Musik Festival av Esbjörn Hogmark.
Lite historia om Albin Wallin och hans
familj av Ulf Klasén och Birgitta Wallin.
Karl Anderén av Björn Björn.
En nyckelharpspelare i USA av Matt Fichtenbaum.

Nr2-89

Thore Zetterström virtuos på silver-
basharpa av Gunnar Fredelius.
Polska i hälsingestil eft. Bertil Persson.
Tankar kring byggandet av Curt Jinder.
Spelmansporträtt över Birger Öhrwall.
Några tankar kring låtarna
av Styrbjörn Bergelt.
"Nu eller aldrig" tankar under arbetet med
Folkmusik och dansåret 1990 av Lars Farago.

Spelmansporträttet den här gången avporträtterar Sven Tallroth. Sven är den kanske minst kända av bröderna Tallroth (för oss som började spela i slutet på -70 talet eller senare). Av inspelningar från 1960-talet (Jan Ling) att dömma så var han minst lika "driven" som sina bröder. En episod som besannar detta är att när jag på musikmuseet gjorde i ordning filmerna som Jan Ling filmade, fanns en ljudinspelning som efteråt blivit felmärkt, den var märkt Erik Sahlström! Det var Sven Tallroth som spelade, det gick lätt att konstatera när jag hittade rätt film till ljudet.

Från Jan Lings inspelningar (1963) saxar jag följande:

(Sven Tallroth spelar Byggnan i F-dur)....

JL -Spelades den i F-dur förr ?

ST -Ja Bohlin spela den i F-dur på gamla harpan.

JL -Har Du hört Janne Bohlin (far till Johan) spela?

ST -..nåe jag var för liten då..

(Sven spelar vad vi i dag kallar Bohlinpolska, Sven kallar den för Tierpspolskan. Se vidare videofilmen "Nyckelharpspelmän i norra Uppland").

JL -Har Du lärt dubbelgrepp av någon särskild spelman?

ST -Nå jag har hållit på och experimenterat själv..man hade en sån där krokig stråke som spännes med tummen men det blev för mycke grovbas..(Sven demonstrerar ljudligt hur man "låg på"

förr) de blir annan stråkteknik nu(Sven spelar Näverbovalsens)

JL -Spelade Din far ?

ST -Nej, men mor spela nyckelharpa och fiol. Hennes far spelade ettradigt dragspel..hon (mor) hette Ester Rönngren som ogift.

JL -Har Du några låtar efter henne ?

ST -Ja det har jag .. ja inte att hon gjort .. men hon spela.

(Sven spelar vad vi i dag kallar Marstalla-Olles vals "under Paris broar").

JL -Jag har inte hört talas om någon annan kvinna som spelade nyckelharpa.

ST -Nåe...nja jag köpte harpa när jag var liten å då tona hon på den lite...fiol spela hon bättre...så jag har påbrå från mor ...hon tjäna bonnpiga som ung...då köpte hon munspel å då fick hon inte spela för bonn inte...men när hon valla kor låg hon i dike å spela, men det fick bonn höra och han kastade munspelet i slaskhinken...men hon köpte ett nytt igen hon å spela på... nåe bonn var väl inte ett dugg intresserad av musik. Jag har de flesta låtarna på fiol efter Bohlin.

Så här berättar Lilly Jansson, Sven's bror:

Sven föddes i Harbro socken den 13 april 1906. Han dog den 12 mars 1972.

Sven föddes som barn nr 2 i en syskonskara av 12 barn. Alla barn var musikaliska -- ett arv från modernet.

Redan vid 5 års ålder började Sven att spela fiol och när han var 7 år övergick han till att spela nyckelharpa. Han lärde sig sina låtar efter August Bohlin från Harbo.

Sven bodde under sitt senare liv vid Tunåsen därav kom namnet på en av hans egna låtar. Från ett medsant tidningsurklipp saxas följande: Sven Tallroth. Riksspelmannen och byggnadsarbetaren Sven Tallroth, Uppsala har avlidit genom olyckshändelse 65 år gammal. Han var född i Harbo och arbetade i många år i Byggnadsfirman Anders Diös i Uppsala. Redan i sexårsåldern började han spela nyckelharpa. 1934 fick han riksspelmansmärket och tio år senare Gås-Andersmedaljen. Han skrev även egna låtar. Han var medlem i Upplands spelmansförbund.

Så här berättar Liselott Levin, Sven's dotter:

Pappa var född på ett litet ställe som heter Valsön en bit utanför Harbro, där han sedan började skolan.

Min farmor var väl lite musikalisk för hon sjöng och spelade gitarr. Det fanns också en fiol i hemmet och det var på den Pappa började spela, ungefär när han började i skolan kanske något tidigare.

På vägen till skolan bodde en spelman som hette August Bohlin det var han som blev hans läromästare där han lyssnade och lärde mycket. Jag tror att han skaffade sin första nyckelharpa när han var 13-14 år det var förstås den enkla typen med två rader tangenter.

Pappas spelkamrater var ju A.Bohlin som tog sig an pappa och min farbror Ivar. Dom spelade tillsammans rätt mycket. Sedan en som hette Johan Ohlsson och så bröderna Ivar, Artur, Curt och många andra som jag inte minns.

Angående om pappa spelade till dans, jo när han var yngre, annars var det väl spelmansstämmor och andra framträdanden. Pappa framträdde på Skansen ibland och spelade i Radio många gånger under åren, första gången 1930-1932 då med A.Bohlin.

Spelmanstävlingar var det nog mycket när han var ung, och senare också, det fanns ju många ställen bl.a. Film i Österbybruk.

Pappa tog väl riksspelmansmärket rätt tidigt och fick Gås-Anders medaljen. Han satt sedan med i Gås-Andersnämnden.

Han tillverkade ju egna nyckelharpor sedan någon gång i mitten på 30-talet då den modernare med tre rader tangenter kom. Vi bodde i gamla Upsala då men flyttade in till centrala Uppsala 1947-48, han bodde helt nära Tunåsen åren 1955-1972.

Min bror har ordnat ett kort, här kan man också se pappas läromästare A.Bohlin på äldre dar.

forts

Hur tycker Du att Föreningen Nyckelharpan skall höras bäst under Folk-
musikåret 1990? Inkom med förslag till Christer Kvarne, tel. 08/41 25 12.

B. K. - 89

Uppteckning Bo Karlsson.

S
v
e
n
T
a
l
l
r
o
t
h

f
o
t
o
J
a
n
L
i
n
g

Detta reportage om spelningen för påven har red fått från Curt Jinder. Tack för senast Curt!

ETT GUDOMLIGT UPPDRAG

- Den är himmelsk! säger skalden Bo Setterlind om nyckelharpmusiken.

Hans lyriska beskrivning motsäges inte av alla vackra kyrkmålningar där änglar spelar nyckelharpa.

Fiolen däremot, förknippas oftast med himlens motsats: en hornprydd och bockfotad potentat.

Det kan alltså inte vara någon tillfällighet att då den Helige fadern, påven Johannes Paulus den andre, besöker Gamla Uppsala, ett antal nyckelharpsspelare kallas för att ge hans ankomst en gudomlig inramning.

Den 9:e juni var Sven Nordin och jag två av dem som färdades mot mötesplatsen vid Vaksala kyrka.

Resan gick utan besvär. Om man bortser från ett mindre, som dock med tanke på supertajta älsklingsbrallor och en motorväg, vars dikeskanter är kemiskt befriade från skylande buskage, kan te sig som ett jätteproblem.

När jag stod där i vägkanten, med Sven tålmodigt väntande i bilen och ett fordon i sekunden brakade förbi i etthudretrettio, kom jag att tänka på min far, som i slutet av sin levnad alltid brukade säga: "ser ni en pissöar, pojkar så stanna!".

Inte heller stod det några "förargelsens hus" längs landsvägarna; det blev att tvärnita, var vi än befann oss. I hans stillsamma erinran anade vi paniken.

Vid Vaksala kyrka mötte ett trettiotal kollegor; alla vackert uppklädda och några av dem, trots högtiden utrustade med fiol.

Det var emellertid inte vilka fiolspelmän som helst. Olov Johansson, t ex, är det en heder för vilken påve som helst att få lyssna på.

Anförda av min förre rektor, Leif Alpsjö, for vi i buss till Gamla Uppsala.

Vid ingången synades våra instrumentväskor ut- och invändigt. Metall-detektorer kontrollerade att ingen av oss var beväpnad; en föraning om den säkerhetsapparat som omgav påven.

Är det sekulariseringens yttersta konsekvens när inte ens kristenhetens främste representant på jorden litat på Guds beskydd?

Eller tänker han som kenyanska vännen Kagi att Gud blivit för gammal och inte längre orkar hålla sin hand över de sina?

Så gick tankarna medan jag, trots passerkort, hade svårigheter att bli insläppt.

Att bli utsläppt, skulle det senare visa sig, var stört omöjligt.

Försommaren var som vackrast; solen värmd, strängarna slokade och Kungshögarna fylldes snabbt av publik.

Från vår utsiktsplats påminde det om spelmansstämman i Bingsjö, där det myllrande folkhavet får hela sluttningen upp mot Danielsgården att på avstånd likna en blommande sommaräng.

Vår ensemble, i programmet kallad Upplands spelmanslag, underhöll tillsammans med Frälsningsarméns musikkår, Dina Schneidermann och Emil Kamilarov, för att nämna några.

Det var en härlig känsla att stå där på den trånga scenen, omgiven av en så kompetent skara spelmän. Frågan är om tillfället någonsin återkommer. Speciellt glädjande är att se alla dessa ungdomar, som inte bara musikaliskt är en prydnad för folkmusiken. Och glädjande är att de får chansen att framträda. Inte i alla spelgång visas prov på den framsynighet Leif haft vid uttagningen.

Mellan oss och påven fanns bara Säpo och påvens egna "Maffianos"; kritstrecksrandida, försedda med svarta solglasögon och stabila bucklor i höjd med armhålan.

Ikke utan skadeglädje, tänkte jag på min vän kyrkoherden som av allt att döma hamnat i bakgrunden.

Men, som det sägas i skriften: "De sista skall vara de främsta".

Så närmar sig Hans helighet. Upplands spelmanslag underlättar hans steg med Olov Janssons Kyrkmarsch; spelet skall pågå till dess påven nått ett något profant valt riktmärke: en soptunna. Då tystnar tillfälligt harpoklangen.

Ett, för en oinvigd, märkligt skådespel tar form. På denna hedniskt belastade arena, tidvis sittande på Sveriges äldsta möbel: en stol från elvahundratalet, genomför påven sin mäsas.

Vinden friskar och han har svårt att med värdigheten i behåll kontrollera sin halvmeter höga huvudbonad; av och på åker den, om det beror på vinden eller om det ingår i riten är frågan.

Kring podiet vandrar han, följd av sin uppvaktning. De skramlar med sina rökelsekar, svänger dem så att puffarna går i olika riktningar, en och annan når spelmanslaget och våra instrument är från och med nu välsignade. Någon stänker vigvatten omkring sig; påven dunkar med sin kräkla på samma sätt som valor på denna plats långt tidigare dunkat med sina sejdstavar.

Påvens kräkla är högst upp prydd med ett gyllene, inrullat ornament, inte olikt snäckan på en fiol. Hade det inte varit mera himmelskt med något nyckelharpliknande?

Omgiven av säkerhetsfolk går han där. Bakom våra ryggar finns ännu ett tjog gorillor; minsta rotande i harplådan noteras.

En kort demonstration utbryter. Någon försöker lämna påven ett flygblad men slås på nolltid till marken. Likt en murbräcka, buren i armar och ben forslas demonstranten i ilfart genom folkmassan.

Ett par flickor som spontant försökte nå påvens utsträckta händer förpassas med en tackling som skulle hedrat en NHL-buse åter in i ledet.

Mitt i sitt tal på engelska började påven tala svenska. Utan att staka sig och i det närmaste utan brytning uppmanade han föräldrarna att ta hand om sina barn.

- Barnen är en gåva! Barn! Be för era föräldrar! Be också för mig, fortsatte han och tackade på förhand.

Det råder inte något tvivel om att han är en stark personlighet med klart karismatisk utstrålning. En skådespelartalang är han inte minst. När han på spanska vände sig till en invandrargrupp från latinamerika visste jublet inga gränser. Skillnaden i nationalkaraktären framstod tydligt.

Medan den mångtusenhövdade, nordiska publiken svalt applåderade, lät den lilla invandrargruppen som ståplatsläktaren på Råsunda då Sverige gör ett noll i landskamp.

Mässan avslutas med nattvard för ett antal inbjudna gäster och kollekten insamlades i praktfulla kistor.

Under bönen efter kommunionen betraktade jag publiken. Snett bakom oss Bo Setterlind försänkt i bön. Nattvarden hade han nyss mottagit ur påvens hand, säkert hade han också njutit av nyckelharpmusiken. Den himmelska.

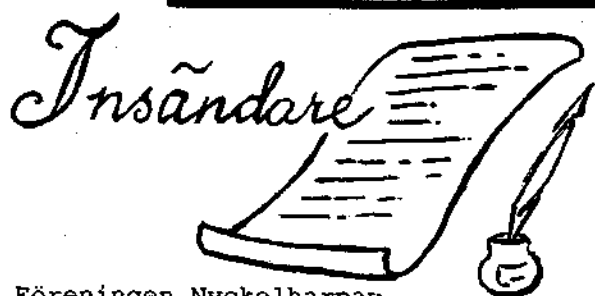
Så sluts ringen: början och slutet, slutet också på denna återblick på en skön och stimulerande dag i trevligt sällskap; en försommardag i Svearikets moderliv Uppsala, varefter vi avslutade med en god middag i Vaksala församlingshem och spelade en stund tillsammans på våra välsignade nyckelharpor.

Curt Einar Jinder

Artikelförfattaren t h
lyssnande till påvens välsignelse....

foto Sven Nordin

Föreningen Nyckelharpan

Vid upprepade tillfällen har det kommit påminnelse om årsavgiften för Gösta Andersson - min make. Jag tänkte först strunta i detta, men så kom Nyckelposten nr 1/89 och då tänkte de' till. Jag kan ju själv bli medlem!

Saken är den, att på höstsidan miste jag min make Gösta. - Nu tänker jag alltså fortsätta som medlem. För det första så var Nyckelposten mycket intressant att läsa och för det andra fanns där flera namn jag genom Gösta känner till, bl.a. Esbjörn Hogmark som jag t.o.m. fått träffa ett par gånger. Bröderna Sahlström har jag också haft nöjet hälsa på. Min make Gösta var upplanning, från Marmar, Älvkarleby. När vi träffades en gång i tiden berättade han om nyckelharpor - jag hade aldrig sett en dylik. Hans dröm var att bygga en och när det blev populärt då bygger han 4st. Därpå hade han kurser i bygge av harpor. Jag blev intresserad, eftersom jag spelar fiol - så där. Var skulle jag lära mig då? I fem vintrar, obs. vintern, åkte jag varannan måndag till Mora för att lära och blev också bekant med Leif Alpsjö. Tyvärr, är det några som inte hann få sina nyckelharpor färdiga, men satte de litet fart och hjälptes åt skulle det säkert ordna sig. Några hann få sina harpor klara och då satte jag igång med Leif Alpsjö's "Spela Nyckelharpa" och nu är vi en liten, men dock grupp på 4st. som träffas en gång i veckan och spelar. Jag är lycklig nog, kanske man kan säga rik också, att ha intressen och då klarar man av svåra motgångar.

Jag bifogar ett kort på gården där jag bor. Det är en f.d. ödegård, som jag och Gösta fick köpa billigt redan 1959. Vi hade inga pengar, men fick ett litet banklån och så satte vi i gång - utskrattade naturligtvis. Om detta arbete finns mycket att berätta. Vi har nämligen själva, vi två renoverat hela gården, t.o.m. flyttat ett par av husen. Det enda som vi inte vare sig fick, eller kunde göra (jo, kanske Gösta) det var elinstallationen. Efter några år, fulla av försakelse men roligt, då började det hela likna någonting och så plötsligt stannade turisterna till - och detta som vi tänkt helt privat. Hur som helst, den första turistbussen kom 1963 och nu i jul när hotellbussens jul-buss kom, då tog jag emot buss-

last nr 1.006 sedan den första kom. Då är det verkligen toppen att dra en låt för dessa människor. Tänk om Föreningen Nyckelharpan plötsligt dök upp här per buss!

Jag har berättat litet om mig själv och var jag bor och inte minst viktigt - jag försöker åtminstone spela nyckelharpa, så dal-kulla jag är. Hoppas också Ni förstår varför inte medlemsavg. inbet. Samtidigt med dessa rader anmäler jag mig som medlem och sätter in kr. 50:- på Ert postgiro.

Många vänliga hälsningar från
Anna Brita
på Lisskarigården.

Anna Brita Andersson
Lisskarigården, Box 1401,
782 00 Malung
Tel. 0280/10211

red PS

Tips för Vännerna i Föreningen Nyckelharpan. För ev. en utflykt med besök hos Anna-Brita på Lisskarigården finns övernattningsmöjligheter.

Ett par kilometer från hennes gård ligger Valleråsens turistgård. Ett vandrarhem som har 1-6 bäddrum med sammanlagt ca 40 bäddar. I övrigt finns familjerum och rum för grupper, frukostrum och TV-rum. Man har självhushåll och håller med egna lakan. Priset är 40-50:- per bädd.

En gemensam måltid till överkomligt pris går att ordna. Likaså kan en lokal ställas till förfogande för framträdande på kvällen - offentligt eller privat - det hela kan samordnas med ortens folkdanslag.

Anna-Brita föreslår också att om alla kommer med buss kan man göra en tur på 1 mil upp till en fäbod, hon följer i så fall gärna med och berättar om bygden.

Själv brukar Anna-Brita ta emot turister på sin gård, hon talar då om gårdens historia och så säljer hon litet av sina egenhändigt tillverkade saker i lera.

Anna-Brita har lovat att ställa upp och beställa mat och husrum osv.

Alla är hjärtligt välkomna till henne!

red.

ANNONS

2st Nyckelharpor Sahlströms modell byggda år 1979 och 1986.

1st fodral + stråke.

Pris: 5.000:- st.

Laila Jansson, Bandstolsvägen 37,
756 48 Uppsala. Tel : 018/301134

Folkmusik- och dansåret 1990:

SA HÄR GÖR VI I JÄRFÄLLA

Många människor kommer kanske att se invigningen av Folkmusik- och Dansåret 1990 i TV, och många kommer nog att läsa om F o D-året i tidningarna. Men, det är på oss ute i kommunerna det hänger om alla skall bli berörda av den stora satsningen på vårt folkliga kulturarv under 1990. Det är vi som måste se till att folk-musiken och dansen kommer att höras och synas överallt i samhället under F o D-året 1990!

Här i Järfälla har vi som målsättning att alla i kommunen skall bli berörda av Folk-musik- och dansåret på något sätt. Det är dock viktigt att 1990 inte blir ett år fyllt av folkmusik- och dansjippon, och att det sedan under 1991 är "som vanligt" igen.

I Järfälla bestämde vi på ett tidigt stadium i planeringsarbetet att vi under 1990 i första hand skall försöka sprida kännedom om den verksamhet med folkmusik och dans som redan finns i kommunen, och att under 1990 få in folkmusik och dans i redan befintliga verksamheter. Naturligtvis kommer vi också att anordna några extra stora och festliga evenemang under Folkmusik- och dansåret 1990.

För att kunna genomföra våra idéer har vi jobbat mycket med att informera politiker och "kulturfolk" i kommunen. Vi har också uppvaktat kommunstyrelsens ordförande och ansökt om 75 000 kronor för några extra stora arrangemang under F o D-året.

Vår erfarenhet är att det är mycket viktigt att ha goda personliga kontakter med personal av olika slag i kommunen. Tack vare ett mycket gott samarbete med våra kommundelsnämnders kultursekreterare har vi haft möjlighet att få komma med på möten där verksamheter för 1990 planeras. Bl a en träff med alla rektorer och studierektorer i kommunen, träffar med barnomsorgspersonal, träffar med verksamhetsansvariga i kommundelsnämnderna osv. Eftersom Järfälla är uppdelat i fyra kommundelsnämnder blir det väldigt många

möten, men samtidigt en fantastisk möjlighet att verkligen nå ut till alla dom som beslutar om verksamheter t ex i förskolan och skolan.

Vad kommer då att hända i Järfälla under 1990?

Vi börjar året med ett stort Informations- och upptaktsmöte. Till detta möte skall vi bjuda in kommunens kulturchef och kultursekreterare, alla studieförbund, alla kyrkomusiker, musikskolans rektorer, alla folkmusik-, dans- och hembygds-föreningar, alla övriga kulturella föreningar samt lokalpressen och närradion. Den officiella invigningen av Folkmusik- och dansåret i Järfälla kommer att ske på den stora årliga Midvinterstämman i Kallhäll i januari.

Vi skall också dela ut en broschyr med information om F o D-året 1990 i Järfälla till alla hushåll, få igång fortbildning av förskole- och skolpersonal, spela på gator och torg, få lokalpressen att uppmärksamma F o D-året, anordna konserter, viskvällar, logdanser, helgsmålsböner i kyrkorna m m.

Det är rätt mycket på gång i Järfälla som du ser.

Vi hoppas att F o D-året 1990 inte skall gå våra kommuninnevägnare spårlöst förbi.

Under 1990 skall ingen slippa undan oss helt enkelt!

För Föreningen Folkmusik- och dansåret 1990 i Järfälla

Lars Lindkvist

Folkmusik- och dansåret 1990
i Järfälla
c/o Lindkvist
Kikarvägen 22
175 46 JÄRFÄLLA

Kontaktpersoner:

Lars Lindkvist, tel 0758/31621
Barbro Tallman, tel 0758/35471

KOMMENTARER KRING 1989-ÅRS
NYCKEL-
HARPBEDÖMNING I ÖSTERBY
av Esbjörn Hogmark

Som vanligt samlades vi, Gunnar Ahlbäck, Anton Jernberg, Sture Sahlström, Hans Gille, Lars Bäckström och jag lördagen den 17:e juni i Österbybruks herrgårdsbyggnad för att genomföra den årliga harpbedömningen.

Om jag minns rätt var det något över 70st inlämnade instrument.

Som ni kanske redan känner till så får vem som helst lämna in sin harpa för en gratis bedömning. Detta oavsett om man byggt den själv eller inte.

Vi delar in bedömningen i 4st delar,

1. Tonkvalitet
2. Spelteknisk funktion
3. Byggutförande instrumentellt
4. Byggutförande hantverksmässigt.

Vi betygsätter efter en skala graderad 1-5 där 5 står för högsta betyget som kan sägas ha innebörden "UTOMORDENTLIGT GOD".

Innan jag går in på årets resultat vill jag nämna lite av vad vi sade vid det samkväm för utställare/byggare som vi brukar ordna på lördagskvällen. Vi brukar ha hunnit med att bedöma ungefär halva antalet harpor vid detta tillfälle.

Kvalitén har genomgående blivit bättre och framför allt jämnare med åren. Antalet helt ospelbara harpor har sjunkit betydligt jämfört med för ett antal år sedan.

Idag kan det vara någon enstaka harpa som måste betecknas som ospelbar. Med anledning av detta beslutade vi att från och med i år skärpa till kraven något, innebärande text att det som tidigare skulle bedömts som en 4:a i år klassas som en 3:a. Vi erhåller därmed bättre utrymme för en nyansering av bedömningen av de verkligt bra instrumenten.

(Den som vill kan jämföra med idrottens gymnastik och konstakning där

man på senare år måst ändra systemet för att inte alla deltagarna skall få högsta betyget 10,0).

Vi delade således inte ut någon 5:a på tonkvalitet i år vilket alltså inte skall tolkas som att årets "vinnarharpor" skulle vara sämre än förra årets. Nej vi vill bara markera att vi tror att det fortfarande finns utrymme för förbättring.

Vi delade däremot ut ett antal 5:or på "spelteknisk funktion" eftersom vi tycker att man där har kommit så långt som man rimligen bör begära av en bra nyckelharpa.

Vi korar alltid som sagt var en, eller som det blev i år (och jag tror förra året också) två "vinnarharpor".

Årets vinnare: Anders Hellstrand och Bertil Persson.

Längst bak i artikeln visas lite statistik över utdelade betyg.

Några harpor kunde juryn av olika anledningar inte betygsätta, bl a en som tillverkats av Eric Sahlström där vi av princip inte vill bedöma. Vi bedömer inte heller harpor tillverkade av någon jurymedlem.

Så över till kommentarerna:

Vad var det nu som vi inte tyckte var bra och som alltså kunde förbättras?

Jag kommer inte att gå in i detalj i varje fråga utan nöjer mig med att göra kortfattade kommentarer i punktform.

Kanske kan jag återkomma i en senare artikel där jag mer ingående kommenterar vissa fel.

HARPKROPEN

1. Botten onödigt mycket uttunnad i kanterna.
2. Botten skjuter ut onödigt mycket över sargerna.
3. Bristfällig lackering, bristfällig slipning mellan de olika lacklagren, dålig polering.
5. Onödigt smala F-hål.

LEKEN

6. Leklådan lutar onödigt mycket mot locket och stall höjden blir för låg.

7. Leken kommer nära locket och kan börja ta i om något år.

8. Nycklarna glappar i bakkant av leklådan.

9. Nycklar som bottenar, dvs tar i leklådans bakre gavel när man pressar in dem lite extra. Vanligtvis på C-strängen.

10. För liten skillnad i längd mellan nyckelraderna, speciellt mellan G- och C-radén.

11. För tätt mellan nyckelskallarna. Bättre med mindre nyckelhuvuden.

12. Några harpor med väldigt tunna nyckelskallar.

13. Tjocka löv på g-strängen. Svårt att få plats med resonanssträngarna.

SKRUVPLATTA / STÄMSKRUVAR

14. Tunga skruvplattor.

15. Några harpor med för tunga stäm-skrivar.

16. Några harpor med för veka huvuden på skruvarna.

STRÄNGHÅLLARE

17. Dålig anpassning mellan stränghållare och lock. Locket bör ligga an emot stränghållaren.

18. Några harpor med klumpig avslutning på stränghållaren. Onödig vikt.

19. Många stränghållare var onödigt tjocka i mittpartiet. Där utsätts trät endast för dragbelastning och håller bra ändå.

20. Några harpor med onödigt korta stränghållare. Bättre att skala av lindningen på strängarna. De mår inte sämre av det.

STALL

21. Veka stall.

2. Stall onödigt tjocka i överkant.

23. Oharmonisk placering av ursparingar/dekor.

ÖVRIGT

24. Spunna resonanssträngar kan klippas av utan att de lindar upp sig.

25. Oharmonisk/otraditionell dekor.(farligt att yttra sig om men jag gör det ändå).

26. Många bra harpor brister i utsmyckningsfantasi (ännu farligare att yttra sig om).

Avslutningsvis vill jag nämna att vi fortfarande efterlyser mer av den egna fantasin. Då helst inom ramen för det traditionella.

Det här får givetvis stå för min personliga synpunkt men jag skulle vilja se mer egna initiativ som gärna avviker ifrån de ritningar och beskrivningar som finns ute i dag. Hur långt man skall våga gå ifrån det traditionella får var och en givetvis avgöra själv.

Slutligen vill jag bara påminna om att man givetvis inte får ta våra bedömningsresultat alltför mycket på allvar. Vi har mycket ont om tid räknat i t ex antal minuter per harpa och vi kan givetvis göra våra misstag även om vi hela tiden försöker göra vårt yttersta.

Således Ni som tycker att Ni blivit felbedömda: Misströsten icke utan kom igen 1990.

Och Ni som lyckats bra: Fortsätt att ställa ut Era harpor, de kan bli ännu bättre.

Det var allt för den här gången ifrån Österby 1989.

Nu väntar vi harpbyggare bara på att vintermörkret skall infinna sig så att vi kan dra oss tillbaka i vår lilla verkstadsvrå och skapa nya mästerverk

Varma bygghälsningar i från Esbjörn Hogmark.

Byggstatistik se sid 30.

Lars Bäckström och Anton Jernberg

foto Esbjörn Hogmark

Anders Hellstrand har gjort en helhjärtad insats och försöker här beskriva vissa arbetsmoment inom bygget av kromatisk nyckelharpa. Tack!

Fick i somras ett vykort från Sven Nordin, förresten tack för kortet Sven, med bl a en uppmaning om att skriva i Nyckelposten om "Hur man bygger prisharpor" och att avslöja mina "hemlisar" kring detta.

Några hemlisar har jag inte och när det gäller prisharpor så är det naturligtvis bara att muta juryn. Skämt åsido, om jag nu skall skriva något i ämnet så får det inskränka sig till en del tips om vad jag tror kan bli en bra harpa.

Själv har jag under åren fått många tips från framför allt Hasse Gille, Sven-Olof Sundell och Esbjörn Hogmark, så jag får samtidigt framföra mitt tack till dem. Ibland har deras tips varit samstämda, ibland går dom lite isär, så det gäller att omsätta detta till vad man själv tror på. Så tycker jag du också skall göra när du läser vad jag skriver.

Jag har den här gången tänkt begränsa mig till själva harpkroppen och kan kanske fortsätta med övriga detaljer i kommande nummer av Nyckelposten. Jag förutsätter att jag vänder mig till dem som är någorlunda insatta i vad harpbygge är och har inga ambitioner att skriva en hel byggbeskrivning.

Om jag börjar med materialet så använder jag företrädesvis gran. Naturligtvis till locket, men även i hals och botten. I den mån jag någon gång gör en harpa med sågade sarger, så får det bli gran även i dessa. Anledningen är att jag försöker bygga så lätta harpor som möjligt, och gran är lättare än t ex al och lönn. Gran är dessutom sedan gammalt känt som bra tonmaterial.

Materialet har jag sedan många år införskaffat hos Ingvar Jörpeland och det är även här befogat med ett stort tack till Ingvar för det fina arbete han lagt ner på att höja kvaliteten på materialet. Ingvar har nu sålt sin firma till Björn Björn på Gotland, och jag är förvissad om att Björn fortsätter i Ingvars fina anda.

Nåväl, om jag fortsätter med material till hals, och även bakklots, så försöker jag få tag i ett material där kårorna står på högkant. eftersom det då blir något starkare och innebär att jag kan göra halsen något tunnare och därigenom lättare.

När det gäller val av lock och botten kommer vi in på ett ämne som är svårt att beskriva i ord. Jag försöker välja ett lock som är styvt, c:a 4,5 - 5 mm tjockt, tåtkårigt, vilket inte är helt nödvändigt, samt med en "ljus" klang när jag knackar på det. Min idé är nämligen att ett ljus klingande material också ger en ljusare ton i den färdiga harpan, något som jag eftersträvar. Jag upplever nämligen att en ljus ton låter renare och risken att dom låga, bullriga tonerna tar överhanden, minskar.

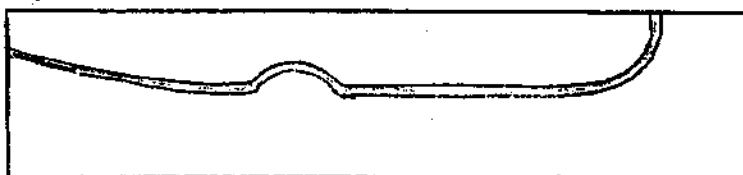
Beträffande botten så gäller ungefär samma som för locket så när som på att tjockleken är större, c:a 8,5 - 10 mm, lite beroende på hur styvt materialet känns.

Till basbjälke försöker jag få tag i ett material som är lika tåtkårigt som locket. Redan nu kan jag säga att om locket är olika tåtkårigt så vänder jag den tätaste sidan åt ljudpinnesidan och följaktligen den bredaste åt basbjälksidan.

Till ljudpinne och skruvplatta brukar jag ta frånsågningsmaterial från basbjälken resp. halsen.

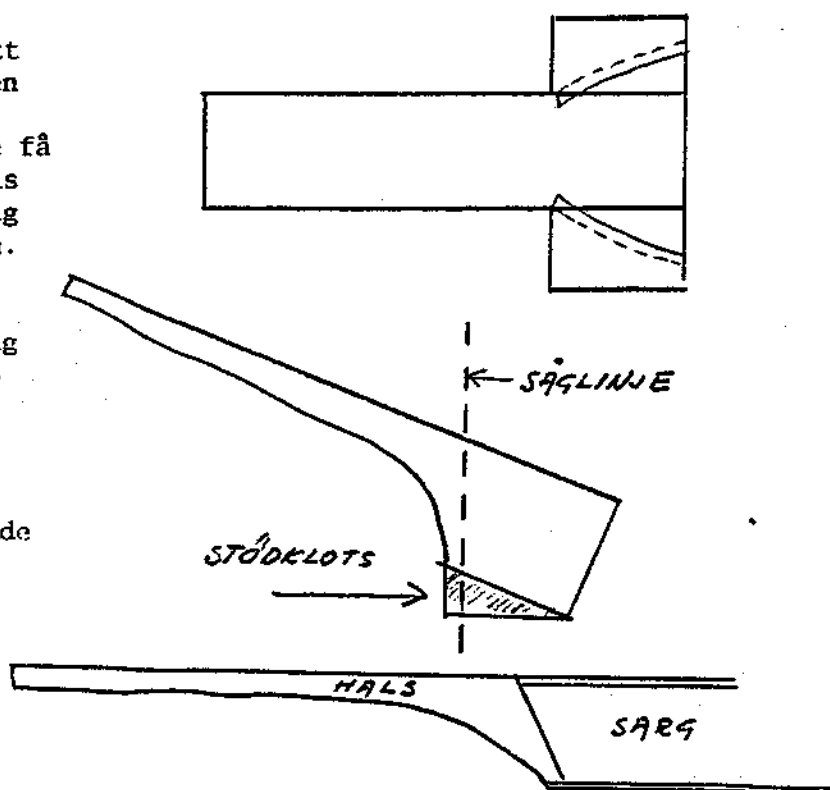
Jag använder oftast basade sarger, helt beroende på att det är lättare för mig att arbeta med. Någon skillnad i ljudkvalitet mellan basade resp. sågade sarger tror jag inte kan påvisas.

Basningen gör jag i en av spånskivor hoplimmad och sedan utsågad form. Materialet är 0,7 mm tjock fanér av bok, björk eller lönn på ut och insida och som mellanmaterial använder jag vanlig furu, 3 mm tjock, och med kårorna ställda på tvären. Limmar med vanligt vitlim.

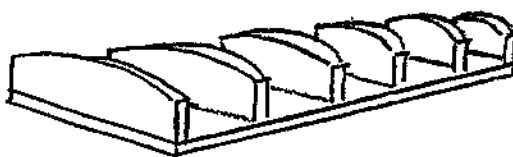

MALL FÖR BASNING AV SARG

Sen gäller det att få ihop materialet till en harpkropp. Jag börjar med att limma extra klotsar på sidan av halsen för att kunna göra utsågning för infästning av sargerna. För att inte få svängningen vid övergången mellan hals och övriga kroppen för tvär brukar jag luta halsämnet vid själva utsågningen. Detta gör jag genom att placera en kilformad stödklots under halsen vid utsågningen. Detta leder till att jag får en "mjukare" övergång mellan hals och harpkropp samt bättre plats för "nyckelarmen" vid spel. Samtidigt innebär denna sågning att sargerna kommer att luta något innåt i underkanten. Jag hoppas att vidstående figurer kan åskådliggöra hur jag gör.

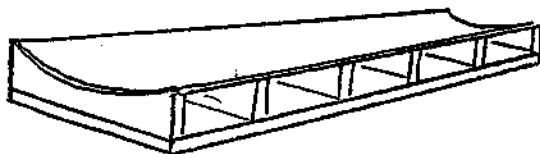

Locket brukar jag basa på en mall av formade spånskiveklotsar, ställda på en spånplatta. När jag tillverkade denna mall tog jag tillvara frånsågningarna och tillverkade ytterligare en mall, i detta fall spegelvänd. I denna spände jag ner och limmade fast en mazonite-skiva som jag klätt med grovt sandpapper. Ett bra hjälpmedel vid nertagning av sargerna som då får exakt samma form som locket.

MALL FÖR BASNING AV LOCK

Välvningen av locket är i mitt fall c:a 12 mm vid 20 cm harpbredd. Jag varierar dock något beroende på lockets styvhet och styrka. Jag har funnit att ett hårt välvt lock ger en vassare ton än ett relativt plant. Anledningen är att strängarna, framför allt dom grövre, har lättare att påverka lockets svängningar om det är plant. Risken är att det kan bli för mycket och att harpan får en obalans mellan de olika strängarna. En avvägningssak alltså, som beror på vad man vill uppnå.

MALL FÖR NERTAGNING AV SARG

När jag fäster sargerna vid hals och bakklots använder jag en fixtur för att få den form, framför allt bredd, som jag vill. Tidigare har jag byggt relativt breda harpor, 20 - 21 cm, men har numera övergått till en bredd av c:a 19 cm. Även höjden har jag minskat från 70 till 65 mm. Anledningen är att harpan upplevs som smidigare och att strängarna har större möjlighet att "orka med" att fylla harpkroppen med ljud.

Med fixturens hjälp vrider jag harpan något vid hopfogningen. D v s om vi betraktar harpan från locksidan, och halsen uppåt, skall förlängningen av halsens centrumlinje träffa bakklotsen (stränghållarfästet) c:a 3 - 4 mm till höger. Se figur. Anledningen är att, beroende på lekens konstruktion, kommer A-strängen längre in mot halsens mitt än vad C-basen gör. För att få strängarna att gå symmetriskt, vid stallet och i förhållande till f-hålen, görs denna korrigering. Det finns fler metoder för att uppnå denna effekt, men det tänkte jag återkomma till när jag beskriver arbetet med leken.

Något av det svåraste att beskriva i ord är arbetet med basbjälken. Längden har jag ökat från traditionella 40 cm till c:a 43 cm. I stället tunnar jag ut de sista 1,5 cm i varje ände så att dom slutligen blir ett med locket. Kraften i ändarna minskar då och man undviker härigenom att limningen släpper. Placeringen är mitt under den plats där stallfoten kommer att stå och den placerar jag vid dom kårer i locket som "går fria" för f-hålet.

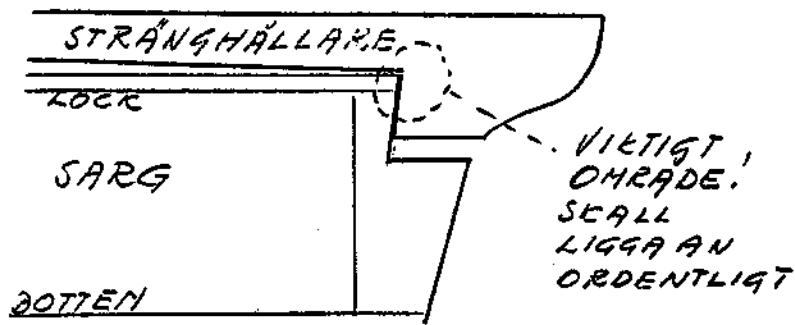
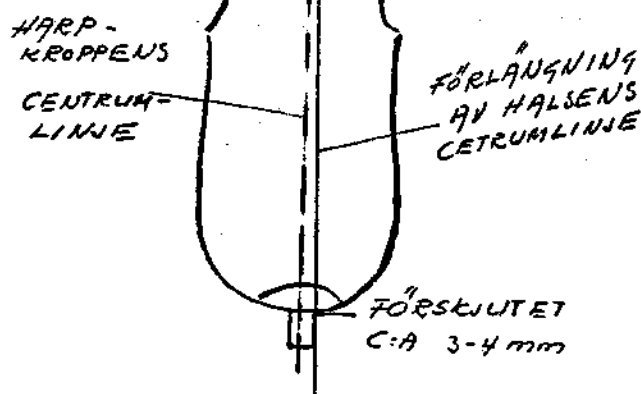
Sedan vrider jag basbjälken något, utåt mot sargkanten i bakdelen, så att basbjälken täcker 4 - 5 extra kårer utöver sin egen bredd.

Jag formar basbjälken mot locket så att locket blir uppspant c:a 3 mm vid basbjälkens mitt. Men det är här det svåra kommer. Spänningen går inte att uttrycka i mm utan är mer en känsla. Ändarna skall gå att trycka mot locket med "lagom" ansträngning. Lagom är väl ett mysigt ord?

Jag använder inga dymlingar varken i botten eller lock. Min erfarenhet är att harpan på innet sätt blir starkare av dymlingar. Möjligtvis kan man använda några små styrstift vid limningen för att materialet skall hållas på plats.

Snarare kan en dymling i locket medverka till att locket spricker om lockets

limning mot sargen skulle släppa, och draget från stränghållaren skjuter in bakklotsen under locket. Därför, och detta är viktigt, låter jag locket och bakklotsen hjälpas åt att hålla stränghållaren, d v s stränghållaren skall ligga an både mot locket och bakklotsen. Se figur!

Ja, det här var lite om material och bygge av harpkroppen. Naturligtvis inte helt uttömmande. Jag har för avsikt att fortsätta i kommande nummer. Om en del av det jag har skrivit kanske du har en annan uppfattning, och det är bra, eftersom det inte finns något som är "lag" när det gäller harpbygge.

Du kanske har frågor kring harpbygge. Skriv ner dessa och skicka till Nyckelposten, så skall jag eller någon annan försöka besvara dessa.

Med bygghälsningar

Anders Hellstrand

? FRÅGESPALT

Från PA Pettersson har inkommit ett brev där han tar upp frågan om frågespalt.

Här är den!

Jag citerar ur brevet:

"...Jag har märkt att harpan inte klingar lika bra alla dagar och tycker mig ha iakttagit att den sjunger ut bättre vid högttryck i klimatet. Lågtrycksdagar med stor fuktighet är den mera dämpad. Har du märkt något av detta fenomen?"

Ja vad svarar man på det när man på en annan sida i denna skrift påstått precis motsatsen! **se sid 32**
"sett på TV"

Vad tycker Du som läser detta ?

Skriv till "FRÅGESPALTEN" så får vi veta sanningen i nästa nummer.

En fråga från signaturen Otto Andersson:

Finns det nyckelharpor i Göteborg och Malmö?

Nej, inte vad redaktionen känner till. Kanske någon läsare vet bättre?

Komplettering av litteraturlistan:
Byss-Kalle av Aron Hallenberg.

Folkmusikfolket av Mats Wikman och Denny Lorentzon. Gidlunds förlag 1958.

Skivor och kassetter:

Stilla ro och nära. Åsa Jinder.
Eagle rec.

Kassett. Allspelslåtar 1 och 2.
Emma.

Svenk Spelmansmessa, bibliska bilder, kör, orkester och nyckelharpor. DG 427700 CD LP.
Dirigent Jan Åke Hillerud
Adolf Fredriks gosskör.

SPELKAMRAT SÖKES

NAMN.....

ORT.....

Spelat antal år Tel:.....

Låtar m m
.....

Med hjälp av denna kupong kan Du söka efter en spelkamrat. Du behöver inte klippa sönder tidningen, det går bra att skriva på en lös lapp. Skicka Din efterlysning till redaktionen.

BYGGSTATISTIK

1989

BETYG	TONKVALITET	SPELTEKN	BYGG INST	BYGG HANTV
5	-	5	-	-
4	13	21	14	13
3	32	28	25	34
2	24	14	29	21
1	-	1	1	1

SÖKES: HARPOR, KVINNLIG PIANIST SAMT FÖRLÄGGARE!

Stichting Svenskåne, Informationscentral och stiftelse för Sverige och svensk musik i Nederländerna söker:

- a) gamla nyckelharpor och träskofioler att spela på och för utställning i eget svenskt museum;
- b) en kvinnlig pianist (utbildning. musikhögskola; solist och ackompanjator) för att i Nederländerna framföra svensk konstmusik och folkmusik i skånska folkdräkter. Nyckelharpa, fiol eller sång som tillägg är välkommen;
- c) en musikförläggare intresserad av spelmanslåtar med klaverackompanjemang.

Skriv gärna till: Stichting Svenskåne, Hora Siccamsingel 286, NL-9721 Groningen.

- Det är häftigt att vara redaktör och spelman,
skriva på dagarna och sudda på nätterna!

Kompositionstävlingen förlängd !

Nu har Du möjlighet att vara med i tävlingen om att göra en låt till föreningen Nyckelharpan. Tiden för tävlingens utgång är förlängd.

Före den 15:e jan 1990 vill redaktionen ha Ditt bidrag. Två bidrag har hittills inkommit dessa två är tillfrågade och har godkänt en förlängning.

För vidare information läs förra numret av Nyckelposten (2-89).

Glöm inte

Eric Sahlströms minnesfond
P.G. Nr 461053-1

Videofilmen "Nyckelharpspelmän i Norra Uppland" kan Du låna på Svenskt Visarkiv eller Musikmuseet i Stockholm. Betr. innehåll se Nyckelposten nr 2.87.

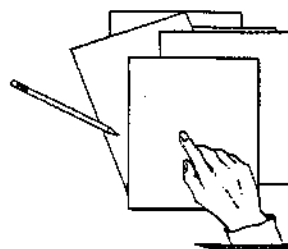
SÄLLSKAPET MUSIKMUSEETS VÄNNER är en förening med uppgift att stödja museets verksamhet och bidra till utökning av samlingarna. Medlemskap i sällskapet ger fri entré till museet och 15 kr rabatt på biljettpriset till museets konserter och övriga arrangemang. Säsongavgiften är 75 kr, ständigt medlemskap kostar minst 750 kr och stödjande medlemskap 1500 kr. Avgiften kan sättas in på Musikmuseets Vänners postgirokonto
25 32 86 - 9

SPELMANSTÄMMA I KALLHALL

Lördagen den 27:e jan 1990 är det stämma i Folketshuset i Kallhäll. Det börjar kl 1300 med allspel. Spelmän och dansare från hela landet träffas och dansar i 5 våningar. Servering finns. Låstuga: Nyckelharpa och dragspel. Visstuga.
Upplysningar: Gunnel Jonsson 0758-30791.

Glöm inte att skriva till Nyckelposten

SMÅTIPS

För den som vill experimentera med sensträngar så ges följande tips: Vid ett besök i en sportaffär fick jag se lite strängar ligga på golvet bredvid strängningsmaskinen för tennistracket. Jag frågade om jag kunde köpa någon meter. Jag fick 3m gratis. Så hem och prova! Jo då den gick att stämma till normalton A (440Hz). Den lät inte alls så tokigt. Jag tror att det måste vara sena och inte nylon. Har någon provat!?

Sven Nordin

Folklore Centrum

ger Dig ständig information om stämmor och konserter.

FOLKLORE CENTRUMS INFORMATIONSBLAD

Ett år = 8 nummer 55:-

Två år = 16 nummer 100:-

Postgiro 85 81 85 - 2

Folklore Centrum

Wollmar Yxkullsgatan 2
(Hörnet Björngårdsgatan)
116 50 STOCKHOLM S
Tel: 08-43 46 27
T-bana: Mariatorget
P-tåg: Södra Stationen

Öppet 12 till 18.

Spelkamrat efterlyses

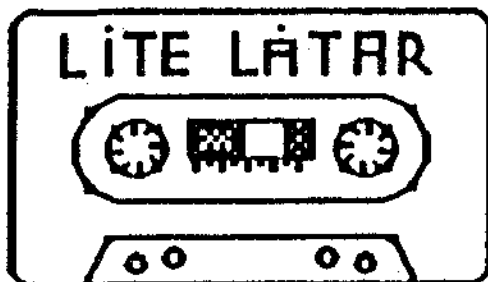
Spelman(kvinna) söker spelkompis i Spånga med omnejd. Ring red. 08-7712477 för förmedling.

RFOD (Riksföreningen för folkmusik och dans) har föreningen Nyckelharpan blivit medlem i. Bertil Wettersten har ordnat den saken. Vi får information och möjlighet till utskick via RFOD. red.

Sett på TV:

Från ett TV-program om gitarrer fås följande tips: Att stränginstrument låter bättre vid fuktig väderlek är ju allmänt känt. Till gitarrer finns speciella fuktare (c:a 100:-). I TV-programmet nämndes att förr i tiden användes äppelskal som man lade inuti gitarrens klanglåda. Jag har provat det på min nyckelharpa och det blir faktiskt lite effekt! En nackdel är att det luktar lite efter en tid. Styrbjörn Bergelt föreslog en halv rå potatis (användes förr för att hålla tobak fuktig) det skall jag prova.....

red.

"LITE LÅTAR" med Östnora Folkton Tre nyckelharpor och ett dragspel. Polskor och gammeldans spelade i dansant tempo. 2x46 min. 50:-
Sven Nordin 08-7712477

SID A

SPELHANSGLÄDJE vals komponerad av Erik Sahlström Karl Gehrman musikförlag Stockholm
SKOMAKARVALSEN vals efter Erik Sahlström trad.
SKUTTUNGESCHOTTIS schottis efter August Bohlin trad.
MÄLARÖJÄNTAN schottis komp. av Lars Erik Jansson Melodi-förlaget Gnesta
HAMBURGSKA polska eft. Lars Edvard Öhlin Fogdö trad.
HAMBURGSKA polska eft. Lars Edvard Öhlin F-dur trad.
BERGSLAGSHAMBO hambo eft. Erik Sahlström trad.
I SVINOTTAN hambo komp. av Rolf Dahlström förl. Gammeldansklubben Norrköping

SID B

SPRINGVALS eft. August Bohlin trad.
JÄMT SCHÅ snos komp. av Lars Erik Jansson förlag Musikförlaget Gnesta.
JOLFTAPOLSKAN bondpolska eft. Alfred Andersson Tolfta trad.
GÅSANDERSPOLSKAN bondpolska trad.
BLINDA KALLE polka eft. Karl Eriksson Stigtomta trad.
SÄNSTRÖMSPOLKETTEN polkett eft. Anders Sahlström trad.
HAMBOPOLKETT "67:an" efter Alfred Gustavsson Härad trad.
HAMBOPOLKETT C/D-dur efter Alfred Gustavsson Härad trad.
SLÄNCPOLSKA eft. August Widmark Östra Vingåker trad.

PRESSTOPP !

En motion har inkommit till styrelsen om förändring av medlemsavgiften. Förslaget går ut på att differentiera avgiften så att den delas upp i passiva och icke passiva medlemmar. De medlemmar som nyttjar torsdagsträffar och konsertkvällar och julfester etc skulle betala 50:- och övriga 40:-. Pga portohöjningar skall ev avgiften höjas till 50:- resp 60:-.

Vad tycker Du om förslaget? Skriv och tyck till!

TV:s kanal 1 har varit svårflirtade, men har nu gått med på att göra en direktsänd invigningskonsert i Berwaldhallen 21 januari. Medverkar gör bl a Jösse Halling Breakers, Maria Røjs, Fläskkvartetten, Svensk Folkdansensemble, Spelmanlaget Folkklårensensemblen samt en konstellation ur Groupa och Filarfolket. Biljetter kommer att börja säljas på Svala och Söderlund i Stockholm under november månad.

TV2 har lovat sända en rad korta program, såsom repris av spelmansporträtt, glimtar från Tältprojektet samt eventuellt riksfinalen.

FOLKMUSIK I RADIO

21/11	P2	21.30	Norsk-svensk spelmansträff (från 1983)
26/11	P2	21.30	} Aladdin, önskeprogrammet för sällan hörd musik
27/11	P2	15.00	
28/11	P2	21.30	} Filikromen: Anders Svensson, riksspelman på småländskt spel
2/12	P3	7.00	
3/12	P2	21.30	} Musik i Pakistan: Ghezel
4/12	P2	15.00	
5/12	P2	21.30	Britt-Marie Swing sjunger och berättar (från 1983)
10/12	P2	21.30	} Musik i Pakistan: Baluchistan
11/12	P2	15.00	
12/12	P2	21.30	} Filikromen: Kjell Leidhammar, riksspelman på klarinett
16/12	P3	7.00	

DEN GAMLA VANLIGA VISAN går varannan söndag, ojämma veckor, i P2 kl 12.00, och representeras påföljande tisdag i P1 kl 10.10.

TRENDER OCH TRADITIONER sänds varje måndagskväll kl 22.00 i P3.

ALADDIN är alltså radions nya önskeprogram för sällan hörd musik från när och fjärran. Vård är Mats Einarsson och önskningar sänds till

Aladdin, Riksradiön, 105 10 Stockholm

TV 1 - Direktsändning

lör 21/1 1990 Folkmusik på Cirkusen i Stockholm 20.00 presenterad av Folkmusik och Dansåret 1990.

Saxat ur RFOD-bladet och Folklore Centrum.

VINTERSTAMMA - Hallunda

lör 10/2
Folkets Hus
Kurser

**SLAGSTA
GILLE**

Framträdande m m Läs Nr 8-89!

Rättviksdansen

**INTERNATIONELL FOLKDANS- OCH MUSIKFESTIVAL
I RÄTTVIK 24-30 JUNI 1990 (OBS! TIDEN)**

VÄSTERAS - Stadsbiblioteket

sön 10/12 Spelmansstämma 14.00 med efterföljande spelning på Musikbiblioteket.

GÖTEBORGS Spelmansförbund

lör 11/11 Spelmansträff som kommer att sluta med Dansafton.
Uppl Bror 031-90 08 84.

FÖR KANNEDOM

Leif Alpsjö, Tobo, har nyligen fått + Tierpkommuns kulturstipendium.
+ Upplands Spelmansförbunds Guldmärke (29/10 Uppsala Slott)

TOWN OF NON-OLYMPICS

lör 9/12 Kristina Kyrka i Falun. Falu Spelmanslag genomför en konsert, tillsammans med Asa Jinder, Kristina Ungdomskör och instrumentalister. Musikarr: Mikael Sjögren.

DELSBO - Spelmansträff

lör 18/11 19.00 19.00 Folkets hus. Spel/Dans med H-lands duktigaste!

MIDVINTERSTAMMAN - Järfälla

lör 27/1 Ve å Vål och Kallhälls GDK arr 7:e Midvinterstämman, med dans på två plan - många små rum - två serveringar. Läs Nr 8-89!

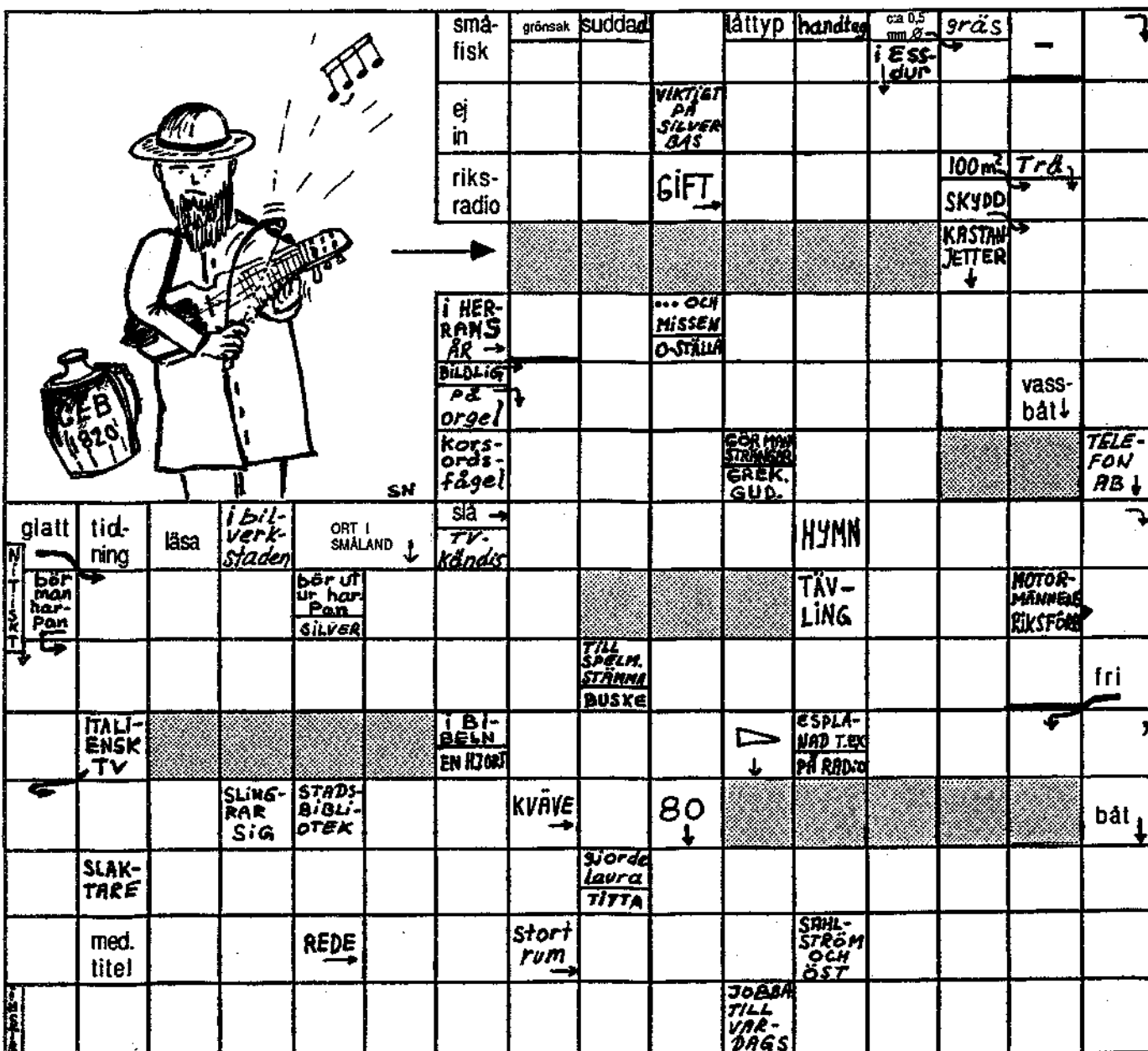
FARSTA - Sthlms Spelmansgille

Höstträffar. Uppl 08-46 57 92. Söndagar. På Farsta Gård. 13.00 19/11 & 10/12.

**FRI ANNONSERING
I Nyckelposten**

SKEPPSHOLMSGARDEN
bakom Moderna Muséet.
ÖPPET FOLKMUSIKHUS Söndagar fr 18.00

Före den 15:e jan 1990 vill red ha din lösning och bidraget.

månad 1908 vid den första kongressen för svensk folkkunskap i Stockholm den bekante kännaren och samlaren av svensk folkmusik, stadsnotarien NILS ANDERSSON från Lund, höll sitt intressanta föredrag om svensk folkmusik, besöt professor Erdmann, som var närvarande därvid, att oförtrövat vidtaga åtgärder för att även i Uppland få till stånd en allmän spelmanstävling, förvisad om att här finnes kvar många goda spelmän jämförbara med spelmännen i vilket annat landskap som helst. Strax på hösten satte han sig i förbindelse med intresserade personer i Uppsala, i främsta rummet landssekreteraren greve Knut Hamblom, som sedermera från början till slut energiskt och trofast arbetade för den goda saken och genom sin väksamhet i högst väsentlig mån bidrog till det lyckliga och glädjande resultatet. Därjämte vidtalades och rådfrågades de fyra män, som jämte de två nämnda ingingo i Uppsala-kommittén för spelmanstävlingarna, nämligen rektorn för Uppsala folkskolor D. VIOTTI, professorn NATAN SÖDERBLOM, Upplands nations inspektor, musikern VINHELM LUNDGREN och lektor A. SCHÄGERSTRÖM, vilka alla genast lovade sin medvärkan. Också landshövding HJ. HAMMARSKÖLD uttalade vid första tillfrågan »sin beredvillighet och glädje att vara med».

I november 1908 skrefs ett upprop, som gillades av ovan nämnda personer, varefter huvudsakligen genom greve K. HAMBLOM lämpliga och representativa undertecknare ute i landskapets olika delar utvaldes och tillspordes. Det hade ursprungligen varit meningen att visserligen utsända uppropet i början av år 1909, men att hålla själva tävlingen först i början av följande höst, egentligen i syfte att lemna vederbörande spelmän god tid att samla och upprätta sina musikaliska minnen och uppöva sin möjligen i ett och annat fall något förlegade fingerfärdighet. Men då i november meddelades, att artisten ZORN, från vilken initiativet till spelmanstävlingar i Sverige från början utgätt, nu hade planer på att anordna en stor rikstävlan för allmogespelmäna i början av sommaren 1909, beslöts genast, att Upplandstävlingen skulle bli förut på våren, detta bl. a. för att man då skulle kunna utse de bästa representanterna för Uppland till deltagande i den allmänna rikstävlingen.¹

¹) Denna tävling kom icke till stånd år 1909.

Arvid Molander, Hökhuvuds s:n, född 1879. Har spelat sedan sitt 16:de år, lärt av fadern. Spelade tillsammans med brodern Algot Molander.

F. Nyberg, Rånäs, Fasterna s:n, född 1845. Spelade vid tävlingarna en brudmarsch, två valser och en polska.

P. E. Nyström, Uppsala, gårdskarll, född 1827 på Bredsjö, Järlåsa s:n. Började spela vid 12 års ålder.

Hjort Anders Olsson, Altuna, Börje s:n, hemmansägare, född d. 27/10 1865 i Rättviks finnmark, Dalarna, bosatt i Uppland sedan 1906. Erhöll första pris vid Zorns spelmanstävlingar i Mora. En synnerligen framstående spelman, ehuru ej representant för uppländsk folkmusik. Erhöll vid tävlingarna en pokal, greve Knut Hambloms extrapris.

Jan Olof Olsson, Skutskär, Älvkarleby s:n, sågare, född d. 12/9 1861 i Östa by, Nora s:n. Fadern var bondspelman. Började spela vid 10 års ålder. Spelar en hel del av Struts-Gustavs låtar. Erhöll fjärde pris.

Lars Isak Sand, Skoklosters s:n, f. d. soldat, född d. 16/7 1832 å Sjö ägor, Holms s:n. Började spela vid 10 års ålder. Erhöll extra pris.

Johan Schedin, Hedkarlsbo, Nora s:n, hemmansägare, född d. 23/3 1853. Började spela vid 12 års ålder. Hade då lärt sig en hel del gamla melodier, vilka hans mor brukade sjunga vid spinnrocken. Även fadern brukade sjunga gamla polskor. En gammal gubbe vid namn Jon Larsson, som bodde i närheten, lärde honom att stämma fiolen o. d. Senare lärde han sig tekuiken bättre, då han några år vistades i Bålinge och där spelade tillsammans med en trumpetare, som hette Ekeberg. Så småningom hade fiolspelet i dessa trakter dött ut, och en tid var Schedin den ende spelmannen i Nora. De pietetiska strömningarna tyckas här ovanligt nog inte alldeles ha tagit död på musiken. De använde den blott för sitt ändamål. En tid på 1870-talet spelade man allmänt icke blott gitarr, utan även fiol till andliga sånger, t. o. m. i bönhuset. Schedin spelar en del av Struts-Gustavs gamla polskor. Vid tävlingarna spelade han tillsammans med sonen John Schedin, som är klarinettist. Dessa båda erhöello första pris för synnerligen gott samspel mellan klarinet och fiol.

Anton Sundelius, Gräna, Dalby s:n, hemmansägare, född 1887, där han nu bor. Morfadern var spelman. Började spela vid 11 års ålder. Spelade tillsammans med sina båda bröder.

Emil Sundelius, Gräna, Dalby s:n, hemmason, född 1886, där han ännu bor. Började spela vid 12 års ålder.

Karl Sundelius, Gräna, Dalby s:n, hemmason, född d. $\frac{4}{6}$ 1884, där han nu bor. Började spela vid 14 års ålder. Bröderna Sundelius erhöles extra pris för samspel.

Otto Säfström, Båsta, Över-Grans s:n, skomakare, född 1861. Började spela vid 9 års ålder. Spelade vid tävlingarna en knäppolska, en brudmarsch och en gammal vals, som alla härstamma från en mycket berömd bondspelman vid namn Karl Nilsson, vilken spelat för Karl XIV Johan. Säfström lärde sig styckena av Karl Nilssons bror, Magnus Nilsson, som var 93 år gammal vid sin död. Nilssonernas syster var Säfströms mor. Säfström erhöles extra pris.

Anders Gustav Tärngren, Tärna s:n, snickare, född d. $\frac{16}{12}$ 1848 i Tärnaby, Tärna s:n. Morbröderna var skickliga fiolist. Började spela vid 12 års ålder. Spelar gamla polskor, som han hört sin mor sjunga, bland dem sådana, som kallas »Den trasiga kjolen», »Tegeter» o. s. v.

A. Törnund, Andersby, Dannemo s:n, lantbrukare, född 1873. Började spela vid 13 års ålder.

Anders Gustav Wallander, Lustigkulla å Vrå ägor, Knivsta s:n, kyrkvaktare, född d. $\frac{6}{11}$ 1832 i Skoklosters s:n. Har spelat sedan sitt 12:e år. Kan nu spela bl. a. ungefär 50 valser, 30 polskor och 6 marscher. En polska kallas »Klockarmors livstykke», en annan »Gammel-Jerker och gumman på finskogen». Den sistnämnda skall föreställa en gumma, som går i skogen och är rädd och därför sjunger sakta för sig själv. Det är första reprisen. Så möter hon »Gammel-Jerker», och då sjunger han på sitt vis. Det blir andra reprisen. Wallander har spelat på 11 balar och 9 midsummandanser hos baron Cederström på Krusenberg, 10 stora bröllop och en mängd »bondansers». Då han var 18 år gammal, spelade han en jul 17 nätter efter varandra. Erhöll extra pris.

J. W. Weijnitz, Myrby, Skutunge s:n, distinktionskorpral vid Upplands infanteriregemente. Har spelat sedan 6 års ålder. Erhöll vid tävlingarna fjärde pris.

II. På nyckelharpa.

(36 tävlande.)

Karl Anderén, Åkerby, Öster-Lövsta s:n, hemmansägare, född d. $\frac{2}{2}$ 1856, där han nu bor. Började spela dragspel vid 14 års ålder, nyckelharpa först då han var 46 år gammal. Uppger

sätta för piano av A. G. Rosenberg¹. Där finnas nu de äkta Byss-Kalle-polskorna.

En son till Mats Westén är hr GUSTAV WESTÉN, och en sonson hr GEORG WESTÉN, vilka båda tjänstgjorde som prisdominare vid spelmanstävlingarna i Uppsala.

* * *

Av vad som här framhållits torde synas, att den uppländska folkmusiken väl förtjänar den uppmärksamhet och det intresse, som på sista tiden börjat ägnas densamma. Allt för länge ha de gamla spelmanmelodierna fått så småningom dö ut, utan att det gjorts något nämnvärt för att bevara dem. Allt för länge ha spelmännen fått gå förbisedda och föraktade, ja t. o. m. föröfjorda. Lyckligtvis börjar nu en annan uppfattning tränga sig fram.

Den första av oss kända uppmuntrare, som kommit uppländska spelmän till del, var en lokal spelmanstävling, som den 11 aug. 1907 hölls vid Vigelsbo gravor i Valt s:n. Initiativet till denna tävling togs av förvaltare Georg Clave i Vigelsbo. Som prisdominare tjänstgjorde musiksergeant O. Lundmark från Uppsala och ingenjör Axel Olofsson. Rätt många spelmän både på fiol och nyckelharpa deltog, och en del mindre pris utdelades. Tävlingen hölls i en inlämnad plan i en vacker skogsbacke och hade lookat en tattrik samling åhörare.

Annandag jul 1908 hölls en annan lokal spelmanstävling, då vid Älvkarleö Turisthotell, anordnad av källarmästaren K. A. Köhler. Säsens ledare och prisdominare fungerade organisten O. J. Ericsson och folkskolläraren E. Jakobsson, Älvkarleö. Ett tiotal spelmän deltog, och en del mindre pris utdelades. Förste pristagare på fiol blev W. GILLOTTE, Skutskär, och förste pristagare på harpa A. G. JANSSON, Lövsta, båda pristagare vid Uppsalatävlingarna.

Initiativet till anordnande av en spelmanstävling i Uppsala för hela Uppland togs på hösten 1908 av professor A. ERMANN, vilken också sedan med ett aldrig svikande intresse ledde hela det förberedande arbetet. Då i slutet av augusti

¹) Abv. Lundquists förlag.

Gustav Svedmark, Bredbäck, Tierps s:n, skonakare, född d. $\frac{1}{4}$ 1833 i Månkarbo, Tierp. Fadern ock farfadern voro spelmän. Fadern var lärjunge till Byss-Kalle. Svedmark började spela vid 12 års ålder. Han kan spela otaliga gamla låtar, de flesta har han lärt av sin far. Han är i sin trakt en synnerligen outyckt ock mycket anlitad spelman ock har bl. a. lärt förste pristagaren Englund spela. Vid tävlingarna var Svedmark på grund av romantism indisponerad ock kom därför säkerligen ej till sin rätt.

K. M. Svensk, Österby bruk, Films s:n, maskinist, född 1874. Började spela vid 15 års ålder. Erhöll extra pris.

Johan Vilhelm Söderlund, Gibo, Öster-Lövsta s:n, arbetare, född d. $\frac{23}{4}$ 1864 vid Lövsta bruk. Inom släkten ha funnits många spelmän. Fadern, som nu är 80 år, var som yngre en mycket anlitad harpspelman. Söderlund började spela vid 7 års ålder. Kan många gamla låtar. Spelar även fiol.

Vilhelm Tegenborg, Lövsta bruk, Öster-Lövsta s:n, född 1840. Började spela vid 16 års ålder. Har lärt en hel del gamla polskor av Mats Westén.

Sven Johan Anders Wadman, Vela by, Vesslunds s:n, bondson, född d. $\frac{19}{2}$ 1875 i Vela. Började spela fiol vid 11 års ålder, nyckelharpa vid 27 års ålder. Har lärt mycket av en skicklig harpspelman vid namn Gustav Wallin från Östra Vad. Vessland, vilken ägde en riklig repertoar av gamla låtar, men aldrig blev riktigt uppskattad, emedan han levde under en tid av förfall för nyckelharpsmusiken på 1880- och 1890-talen.

Karl Johan Westerlund, Österänge, Öster-Lövsta s:n, skräddare, född d. $\frac{12}{10}$ 1856 på samma ställe, där han ännu bor. Fadern var spelman, hade lärt av Mats Westén. Westerlund började spela vid 17 års ålder. Spelar endast låtar, som han hört nu döda spelmän föredraga.

Karl Adolf Österberg, Österby bruk, Films s:n, bruksarbetare, född d. $\frac{27}{11}$ 1842 vid Österby bruk. Började spela vid 15 års ålder. Som läromästare hade han då »Klas Harpare.»

III. Klarinetblåsare.

(8 tävlande.)

Jan Andersson, Långarud, Villbärga s:n, f. d. hemmansägare, född d. $\frac{1}{4}$ 1824 i Östra Veppeby, Veeholms s:n; tävlingarnas nestor. Började spela vid 15 års ålder. Kan en mängd gamla

ländska storpolskorna härstamma, ock han förtjänar därför att framför alla andra här omtalas.

»Byss-Kalles» fullständiga namn var **KARL ERSSON BÖSSA**. Han var född den 26 april 1783 ock dog den 9 jan. 1847. Till yrket var han strömmingsfiskare ock bodde i Östanby by i Älvkarleby socken. Föräldrarna voro bonden Erik Jansson Bössa i Östanå ock Kajsa Henning. För övrigt var hans släkt av vallonskt ursprung ock hade hetat Bousard, vilket liksom så många andra vallonnamn »försvenskats» till Bössa.

Karl Ersson Bössa känner nutiden ej till, men talar man om »Byss-Kalle», så skall det vara få vuxna i norra Uppland som ej hört det namnet många gånger, ock de veta, att det burits av den berömdaste harpspelare, norra Uppland haft.

Byss-Kalle var ju självlärd, men hade en ovanlig begåvning, gott öra ock ett utmärkt minne i musikväg. Den vanliga harpelsreperitoaren, som förmodligen även på den tiden var mycket vulgär, fick snart ge rum för hans egna kompositioner, till vilka han vanligen inspirerades under den lågsamma färdn nedför Dalälven, då han under många år som prämkarl eller prämröddare fraktade smide från Söderfors bruks järnbod i Östanå ock till Skutskär. Det var ingalunda blott »danspolskor» den mannen komponerade, om också dessa näst stannade i minnet, utan olika slags låtar, brudmarscher ock mycket annat.

Han var vida berömd för sitt utmärkta spel ock tillkallades alltid till större tillställningar i socknarna runtom, såsom kyrkbröllop, juldanser, större slätterkalas o. s. v. Bäst spelte han när han var lite »dragen», ock ofta gjorde han då många fina krumelurer i sina polskor, alltid musikaliskt vackra. Bland sina egna polskor kallade han en »Storsvarten», en annan »Åkerbystålet», en tredje »Byggnan» o. s. v. Den sistnämnda kom till på följande sätt. Då Älvkarleby klockstapel en gång skulle repareras, gingo Byss-Kalle ock byggmästaren ock suddade, så att arbetet gick trögt. Byss-Kalle slog då vad med byggmästaren, att han skulle göra en ny polska, lika fort som reparatio- nen blev färdig, ock det blev »Byggnan».

Byss-Kalles namn har omgivits med en värlig nimbus, ock de ännu cirkulerande berättelserna om hans spels övernaturliga förmåga att invärka på människor ock ting äro otaliga. Några av dessa berättelser skola vi återge längre ned.

Byss-Kalle efterlemnade bl. a. barn sonen Jan Karasson Bönsa, som ärvde sin faders harpa ock delvis även hans begåvning. Han anlitades mycket som dansspelman. Å auktionen efter denne Jan inropades harpan av Olof Boberg i Östana, varefter den ej varit synlig. Köpenbud ha tvärt avslagits, ock ej ens om man bjudit pengar, har man fått så mycket som se harpan. Man tror därför i bygdén, att Byss-Kalles berömda harpa ej mer finns i livet. Vad glädje det kunnat bereda någon att förstå ett i sitt slag så märkligt instrument, är dock något svårt att föreställa.

I mellersta Uppland levde en annan gammal spelman, som synes ha varit nästan lika berömd som Byss-Kalle. Åtminstone nämnes hans namn lika ofta av spelmän från dessa trakter. Det var Gås-Anders, vars verkliga namn var Anders Ljungqvist från Slänsen under Närke i Björklinge socken. Om honom berättar en gammal spelman från dessa trakter, att han erhölet sitt smeknamn, då han som ung pojke vistades vid Bärby i Gamla Uppsala ock där förtjänade sitt bröd genom att valja byns gäs. Namnet »Gås-Anders» fick han sedan behålla hela sitt liv. Som äldre arbetade han som dagsvärkskarl i Björklinge, men ägnade sin mest tid åt fiolen, vilken han ständigt bar med sig. I hela mellersta Uppland blev Gås-Anders, som dog vid omkring 80 års ålder i mitten av 1890-talet, den mest anlitade ock berömda spelmannen. Han lär ha spelat vid över 150 kyrkbröllop ock naturligtvis vid otaliga andra tillställningar. I sin krafts dagar brukade han ofta kallas att spela vid släppartier, som Uppsala-studenten anordnade. Från honom härstamma en stor del av de polskor ock valser, som ännu spelas i dessa trakter.

Om Gås-Anders ock hans fiolspel voro många historier i omlopp, på vilka hans samtid bärgfast trodde. Så berättades det, att han vissa torsdagsnätter stutit under Årna bro vid Fyrisån i Gamla Uppsala sin ock mot vissa uppgivna löffen till näcken av denne fått undervisning i spelning ock i en hel del trollkonster, som på den tiden ansågos höra till yrkets. Ock som näcken i folkföreställningen är varken mer eller mindre än satan själv, sådes det, att han försvurit sig till den onde. Om Gås-Anders berättas det också, att han spelat ett höllass in till Uppsala, sedan låstarna tröttnat; att han spelat, så att stabbar ock grova trädblock hoppat i takt ock dansat o. s. v. Säkert är,

Aug. Lundgren, Gävle, född 1892 i Österånge, Öster-Lövsta s:n. Färdern, som nu är 86 år, har spelat nyckelharpa på Skansen samt deltagit i de förut omnämnda tävlingarna vid Vigelsbo. Lundgren började spela vid 13 års ålder. Har fått av färdern.

Olof Lof, Hesselby, Tuna s:n, smed, född 1866. Började spela vid 37 års ålder. Har själv förtärdigt sin harpa.

Johan August Löfström, Harnäs, Älvsjöby s:n, hyttarbetare, född d. 22/8 vid Hillebola bruk, Öster-Lövsta s:n. Färdern ock en bror, båda döda, voro nyckelharpspelare. Först vid 27 års ålder började Löfström spela, sedan han fått ärra sin brors harpa. Något senare flyttade han till Harnäs ock var nu rätt duktig spelman, men de talrika dansgillena ock därmed ofta förenade dryckelagen gjorde, att han försummade sitt arbete ock av sin arbetsgivare ställdes i valet mellan att skriva under ett löfte att ej spela ock supa eller också få avsked. Löfström valde att avstå från dansgillena ock har sedan dess vel smakat en enda droppe dricksvatten, men harpat har han ej kunnat undvara, utan flitigt spelat på den i osannu stunder. Erhöll vid tävlingarna fjärde pris.

Albert Norrling, Snatra, Vesslands s:n, bondson, född d. 2/10 1879, där han nu bor. Började spela harpa först vid 28 års ålder.

Pär Persson, Salberga, Öster-Lövsta s:n, timmerman, född d. 29/7 1849 i Skärplinge, Öster-Lövsta. Började spela vid 14 års ålder, har fått av Joh. Bohlin.

E. G. Rönnbom, Lunda, Tolffa s:n, f. d. skogvaktare, född d. 20/1 1836 vid Strömsbärgs bruk, Tolffa s:n. Började spela vid 10 års ålder. Lärde av J. Jansson i Gillbärga, en då mycket ansedd spelman.

Jonas Spets, Knaby, Morkarla s:n, mjölsnickare, född 1842. Har spelat sedan sitt 14:de år. Spets har också gjort sig förtjänt om nyckelharpmusiken genom att tillverka utmärkta harpor. Inte mindre än ett 50-tal sådana har han förtärdigt. Erhöll extra pris.

Johan Peter Strömberg, Tobo, Tegelsmora s:n, arbetare, född d. 2/10 1858 i Rönnevik, Films s:n. Lärde vid 14 års ålder spela av sin far. Kan spela 40 polskor, 35 valser, 20 marscher. Samtliga dessa har han fått av gamla spelmän.

M. Strömberg, Stångö, Börstills s:n, vagnmakare, född d. 22/9 1839 i Golvsta by, Alunda s:n. Började spela egenligen först för 6 år sedan.

Tidskriftens utgivare:

Professor J. A. LUNDELL i Uppsala

med biträde av

Prof. L. F. LÄFFLER och Prof. A. G. NORRÉN för Uppsala

Prof. Hugo PIPPING och Prof. O. F. HULTMAN för Helsingfors

Prof. A. KOCK och Bibliomannen A. MALM för Lund.

Årg. 1904:

25 år — en återblick och en blick framåt.

KORP, Tidsbilder från det forna Gellivare.

SVENSEN, Ordepråk och talesätt.

TORUNORSSON, Om f- och ē-juden i mellersta Halland.

JOHNSON, Sägner från östra Göinge.

Sador och bruk från olika landskap.

Visor nr 1—20.

Bilagor:

HELLEQUIST, Svenska sångarn a. 131—413 (XX. 1).

WIGSTRÖM, Folktrö och sågner, s. 309—404 (VIII. 3).

Kongl. bibliotekets visbok i 8:o, s. 1—80 (Bih. III. 2).

Årg. 1905:

BOHLIN, Dansmusik.

CHAMBER, En gottländsk postfärd 1830.

RANCKEN-VEFVAR, Djursäger från Österbotten.

CAPPELIN, Festlagsgillet.

LJUNGGREN, Östsv. böna bädla.

HELLEQUIST, Ydre lärade gårdnamn.

HUERGEL, Det moderna isländska ljudsystemet.

Bilagor:

FEILBERG, Bro-brille-legen (XII. 4).

LANDTMANSON, Västgötalands 1- och r-ljud (B. 1).

HELLEQUIST, Sjönamn I, s. 419—610; II, s. 3—34 (XX: 1—2).

OLAUS PETRI NIURENIUS, Lappland (XVII. 4).

NICOLAI LUNDH Descriptio Laponiae (XVII. 5).

Årg. 1906:

NYBJÄRN, Staffansslungning.

KJELLIN, Predikodetamnation.

JOHNSON, En svartkonstbok från Ö. Göinge.

KULLANDER, Samtal på Västgötamål.

KALLSTENIUS, Tillägg o. rättelser till »Värml. bäragslagsmålets ljudlära».

HULTMAN, Nockmållets »fyra».

SUNDBÄRG, Ordlista öfver Jemtland.

NORLAND, Melodier till folkvisor och folkdanser.

KALLSTENIUS, Tre visor av Pär Jonsson (»Dresk-Pär»).

WEISS, Sägner och historier på Aspelandsmål.

Bilagor:

DANELL, Nockmålet, s. 5—180.

HELLEQUIST, Sjönamn I, s. 611—812; II—V, s. 35—130; VI, s. 1—26.

Årg. 1907:

STORCKENFELDT, Västgötasägner.

DANELL, Nockmållets flur »fyra».

SAHLGREN, Om Svenska apiko-gingivalar.

KALLSTENIUS, Värmländska bäragslagsmålets formlära.

ROETHIUS, Öromållets ställning inom dalmålet.

ZETTERQVIST, Minnen från Gärdsösa.

Bilagor:

H. & E. Folkminnen, s. 375—532 (IX. 1).

ANDERSSON, Skånska melodier, s. 133—244 (XIV. 1).

Kongl. bibliotekets visbok i 8:o, s. 81—159. (Bih. III. 2).

Årg. 1908:

CAPPELIN, Arvid i Öshult.

LAMPA, Bjärke härad.

SAHLGREN, Edsbergs härads sjönamn.

OLSSON, Visor.

MJÖBERG, Visan om älskaren vid gluggen.

HUERGEL, GOODWIN, Det moderna isländska uttalet.

Bilagor:

WIGSTRÖM, Folktrö och sågner, s. 405—452. (VIII. 3).

ANDERSSON, Skånska melodier, s. 245—356. (XIV. 1).

LAMPA, Folkekar från Västergötland, s. 3—114. (XIX. 1).

LÄFFLER, Talskärnsågnen, s. 37—60. (XIX. 6).

KARLIGREN, Folksägner från Tveta och Mo härader. (B. 2).

Förslag till tidskriftens bindning.

Av den egentliga tidskriften (utan bilagor) bindas två årgångar tillsammans, sålunda 1904—05, 1906—07, 1908—09. Av bilagorna bindas 5 nr tillsammans, sålunda nu nr 1—5.

Av den äldre serien äro följande band kon-
pletta till bindning:

- I: 1878—81.
II: h. 1881 A B F, 1882 A, 1883 A B,
1884 C F, 1885 A, 1886 C.
V: hh. 15, 18, 21, 22, 25, 41.
VI: hh. 23, 28, 32, 33, 35.
VII: hh. 27, 29, 34, 36, 40, 44.
XI: hh. 54, 57, 58.
XIII: hh. 49, 50, 51.
XV: hh. 59, 62, 66, 68.
XX: hh. 80, 82, 80, 94.
Bih. I: 1882 C, 1886 A, 1895 A.
II: hh. 16, 30, 52.
Övriga band äro under arbete och skola bli en
färdiga så fort som möjligt.

STENSKA
LANDSMÅL
1-5
Vg. I & II
Tryck-Mö
Spindsgöror
Samnord. ari
Spelbrevl.

H. 110 fr. början.

ARCHIVES DES TRADITIONS POPULAIRES SUÉDOISES

1910 (LIVR. 110)

UN VOL. (D 1—5) COMPLET, À RELIER.

SVENSKA

LANDSMÅL

OGK

SVENSKT FOLKLIV

TIOCKRÄFT UTGIVEN PÅ ÖFRINGEN AV

LANDSMÅLSFÖRENINGARNA I UPPSALA, HELSINGBORG OCH LUND

ORSON

J. A. LUNDELL

1910

II. 3

INNEHÅLL:

De uppländska spelmanstävlingarna 1909, av S. LARSSON.
Titelblad till B. 1—5.

—

STOCKHOLM
P. A. NORSTEDT & SÖNER

Med detta häfte är ett band komplett till bindning, se omslagets sista sida.

Klas Erik Ekblom, Bredåker, Gamla Uppsala s:n, smed, född d. 9/6 1842 vid Söderfors bruk. Började spela vid 12 års ålder, lärde då av en i vida trakter berömd spelman, Erik Sjöberg, fiskare vid Söderfors. Från honom lär Ekblom också de flesta stycken, som han spelar, bland dem en polska, som heter »Röda strumpor ock dom som duger», samt en vals kallad »Usch, det är så kallt, jag fryser». Ekblom erhöi fjärde pris.

Erik Gustav Englund, Mickelsbo, Tierps s:n, smed, född d. 7/4 1862 i Munga by, Tierps s:n. Började spela vid 12 års ålder. Hans läromästare var Gustav Svedmark, deltagare i tävlingen. Av honom lär Englund lärt de flesta av sina låtar. Namnen på några av dessa äro »Sjöfrun», »Tierps-polskan», »Synnvalsen», som kallas så, därför att Svedmark alltid spelar den, då han vid dansställningar börjar bli sömnig, »Tuppolskan» o. s. v. Englund spelar också åtskilliga av Byss-Kalles polskor. Vid tävlingarna erhöi han första pris.

Jan Erik Fors, Upplanda, Tegelsmora s:n, arrendator, född d. 19/3 1859 i Uddarby, Dannemora s:n. Började spela vid 15 års ålder. Lärde sig av en morbror, som var duktig spelman. Erhöi extra pris.

Karl Oskar Moritz Gullbergson, Uppsala, kamrer vid Uppsala stads pantlånkonfor, f. d. fanjunkare, född d. 8/3 1850 vid Tobo bruk, Tegelsmora s:n. Gullbergson började spela först vid 37 års ålder, riktigt på allvar knappast förrän 1899, då han fick sin nykonstruerade harpa färdig. Den nyckelharpa, Gullbergson tillvärvat ock nu använder, skiljer sig genom sin konstruktion högst betydligt från de vanliga harporna ock är försedd med sådana uppenbara förbättringar, att dessa säkerligen komma att få mer än kurböstsintresse. Det må därför vara lämpligt att något utförligare omnämna detta försök att göra nyckelharpan till ett musikaliskt mera tillfredsställande instrument. Gas harpa är gjord så, att dimensionerna äro hållna små, där detta underlättar armrörelserna under spelet, men däremot relativt stora i det parti av lådan, som därav är beröende. Alla tangenterna ligga i ett ock samma plan ock stieka lika långt ut från halslådan; tangenterna glida om två stift, varigenom det ofta ganska störande skramlet av dessa minskats ock hela spelet torde kunna vinna i fasthet ock klang. Slutligen är klaviaturen fullständig i avseende på hel- ock halvtoner inom de två (tre) oktaverna ock innefattar jämväl två tangenter för basen (g ock a) ock en tangent för kontrabasen (d). Stämningen är a, c, f, e, a, alltså fem strängar i stället för de vanliga fyra med stämningen a, e, g, c. Harpan har 50 toner fördelade med 25 på första, 7 på andra, 3 på tredje, 2 på fjärde ock 13 på femte strängen.

honom säregt sätt, s. k. »Wedinstämning». Han har komponerat många låtar, av vilka en brudmarsch varit mycket berömd.

Tolfta socken ägde på 1860-talet flera ängliga spelmän, som tack vare sitt spel blevo burgna män. Bland dem var Jan Janson i Sörby, Sörby-Janne, ock Jan Janson i Bro, Janne i Bro. Den förut omtalade Erik Andersson, »Pingeln», var också född i Tolfta.

En säregen typ av spelmän var den från Sjukarby i Tolfta härstammande Speltuss, vilken i yngre år tjänat som dräng ock på gamla dar gick omkring i bygden med sin harpa. Han spelte ovanligt lågt, men ganska väl. Harpan var hans enda skatt, ock det var rörande att se, med vilken försiktig omsorg han hanterade sitt instrument.

Slutligen må namnen anföras på några andra gamla spelmän, sådana som harpspelaren JAN ANDERSSON i Ereutuna, vars 200-åriga harpa nu äges av en deltagare i Uppsalatävlingarna, C. E. Lundström från Gamla Uppsala; vidare »Klas Harpare» från Dannemora; A. ANDERSSON i Gåsvik, Väddö socken, död omkring 1870, sin trakts mäst berömd spelman på fol ock klarinett; Pär Pärsson från Edebo socken; GUSTAF STRÖM från Ingbo by, Nora socken; Pär Pärsson från Järlåsa; »Gamle Tals» från Starby; ERIC LUNDVALL från Locksta, Funbo; muraren Åström från Kalmar socken, kallad »Uggla»; »Stavens» i Fittja; Frösling i Giresta; »Spel-Lindberg» i Gryta; Lasse Rask i Biskopskulla; Lager i Lagga, samt till sist klarinettblåsarne ANDERS JOHANSSON från Kärsta, Litslena, den mycket berömd KARL HJERMAN från Husby i Torstuna, LILJA från Marby i Simtuna ock ERIC NORDSTRÖM från Öster-Våla.

Innan vi avsluta denna avdelning, måste vi erinra om en man, som visserligen icke kan räknas till de egentliga allmogespelmännen, men som gjort mer än kanske någon annan för folkmusiken i Uppland, nämligen organisten Mats Wesslén. De yttre dragen av hans liv kunna sammanfattas i följande data: han föddes i Snatra, Vesslands socken, 1812, avlade organist- ock kantorsexamen för Hæffner i Uppsala 1831, anställdes påföljande år som organist i Öster-Lövsta socken ock väskade å denna post till sin död den 5 maj 1878. Wesslén kände redan tidigt väl till Byss-Kalle, vilkens spel han mycket beundrade ock vars hela repertoar han snart tillägnade sig. Endast den, som

personligen hört Mats Wesslén spela harpa, kan, säger red. Psilander i fört anförda uppsats, fatta det rent mäterliga sätt, varpå han trakterade detta i ock för sig ej särskilt tonfärga instrument. Den elektriserande invärkan av hans dansmusik erkändes villigt av gammal ock ung, ock när Wesslén på sitt oöfverhärmliga sätt klämde i med en av sina egna eller Byss-Kalles storpolsskor, så var det en rätt vanlig syn att se de gamle silverhåriga deltaga i dansen — det var rent omöjligt att sitta stilla vid sådan musik.

Wesslén var ju en musikaliskt bildad man ock ingen »bondspeleman», ock sin harpa konstruerade han också om, i det han förändrade den så, att den hade hela tre kromatiska oktaver. För kunde ej på harpa ålterges olika tonarter, ock i stället för att å de gamla harporna de toner, som äro lägre än lösa a-strängen, togos på den sträng, som låg längst bort, således närmast spelmannen, satte Wesslén in en underklaviatur, »knäverrad», som stod i förbindelse med c-strängen (den andra sensträngen på harpan), även kromatiskt, ock fick på så sätt tre oktaver. Nästa förändring bestod uti att han i stället för det vanliga gröna harpsilket, som för snoddes ihop till en sträng ock ingneds med vittk för att bli hårt ock få klang, började använda violoncell a-sträng, som klingade betydligt bättre ock ej gick av så ofta som silke. Wessléns märkliga harpa finnes i en sonsons ägo.

Wesslén hade upptecknat de bästa av Byss-Kalles polsskor, främst naturligtvis de s. k. »storpolskorna», ock dessutom polsskor som härstamma från en berömd spelman vid namn Söderström, bosatt i Hallnäs, där han levde in på 1870-talet. Wesslén ansåg, att Söderström spelade lika bra som Byss-Kalle, fastän han hade ett annat spelsätt, så att säga något vekare. Dessa polsskor skulle tryckas å Gevle litogr. tryckeri, men gingo förlorade i den stora Gevlebranden 1869. På uppmaning av två av sina söner gjorde W. ett par år senare en ny uppteckning ock, då han samtidigt erfor, att en direktör Rosenberg i Nora samlade polsskor för att ge ut i tryck, sånde Wesslén sin samling till honom, ock han harmonierade dem, men gjorde samtidigt små förändringar på en ock annan, ej till polsskornas fördel. Denna samling heter »160 svenska danspolsskor från Upland etc., 2:a samlingen,

sig nu kunna spela ett 50-tal polsskor, lika många valser samt 10—15 marscher.

Karl August Andersson, Uppsala, bageriarbetare, född d. 22/7, 1861 i Sandbro, Björklinge s:n. Morfadern var den förut omnämnde berömda spelmannen Anders Persson från Sandbro, Björklinge. Började spela vid 20 års ålder. Spelar gamla polsskor efter Gås-Anders ock Anders Persson m. fl. gamla spelmän.

F. M. Berling, Bandarby, Balinge s:n, hemmansägareson, född 1878. Har spelat sedan sitt 23:de år. Spelade vid tävlingarna bl. a. en polska benämnd »Gamla traven». Erhöll extra pris.

Per Johan Bohlin, Karlholms bruk, Vesslunds s:n, sågare, född d. 9/3 1855 i Gårdsåkr, Älvkarleby s:n. Började spela vid 8 års ålder ock hade till lärnästare den främsta harpspelaren Daniel Skärberg. Kan minst ett hundra gå gamla polsskor, däribland många av Byss-Kalle. »Gårdsåkr», »Från», »Stor-åkraren», »Abborrålspolskan» äro namn på några av hans låtar. Vid tävlingarna spelade han två av Byss-Kalles polsskor, en vals samt Älvkarleby sockens av ålder begagnade brudmarsch. Erhöll andra pris.

Johan Bohlin, Överbo, Skutunge s:n, f. d. lantbrukare, född d. 10/10 1841 i Ralbo, Tolfta s:n. Började spela vid 10 års ålder. B. har en stor del av sitt liv varit bosatt i Öster-Lövsta. Som redan nämnts i fråga om sonen Aug. Bohlin, är släkten Bohlin utan tvivel en av Uplands närliggaste spelmannsstammar, med 12 år som närmaste gränne till Mats Wesslén, vilken också noterat många av hans låtar, som uppgå till flera hundra. En annan spelman säger, att alla spelmän i Öster-Lövsta utan undantag rikna J. Bohlin som sin lärnästare. Vid sidan av Byss-Kalles polsskor nämnas också alltid i dessa trakter Bohlins valser. Bland de polsskor, han spelat, hette en »Karl de Geers polska», emedan excellensen de Geer aldrig deltog i baren, förän J. Bohlins morfar spelade denna polska. Vid 30 års ålder erhö- rade sig Bohlin 58 bröllop, vid vilka han spelat. Vid tävlingarna erhöill Bohlin professor Edmanns pokal »ill god spelman från Skutunge» samt tillsamman med sonen August andra pris för samspel mellan nyckelharpa ock fiol.

Karl Erik Bohlin, Tierps s:n, jordbruksarbetare, född d. 19/3 1868 i Försäter, Öster-Lövsta s:n, son till J. Bohlin. Började spela vid 23 års ålder. Spelar endast låtar, som härstamma från hans förfäder ock som han lärt av sin fader. Erhöll extra pris.

P. J. Bostrom, Tierps s:n, smed, född d. 23/10 1871 i Valby, Tierp. Började spela vid 27 års ålder.